

איגרת ספרי חסידות

פאר

מקדושים

יתרו

מקדושים

מערכת 'פאר מקדושים'

ראש המערכת

הגה"ח מוהר"ר ישראל מנחם אלתר שליט"א

עורך ראשי

הרב משה יהודה קרול

עורך אחראי

הרב טוביה פריינד

חברי ועדת היגוי

הגה"ח רבי יחיאל בויס שליט"א

הגה"ח רבי יוחנן גורארי שליט"א

הגה"ח רבי אברהם צבי דירנפלד שליט"א

הגה"ח רבי מנחם מענדל ויזניצער שליט"א

הגה"ח רבי יעקב דוד וינטרוב שליט"א

הגה"ח רבי יצחק ישעיה וייס שליט"א

הגה"ח רבי דוד אברהם מנדלבוים שליט"א

הגה"ח רבי אביגדור מאיר רובינשטיין שליט"א

הגה"ח רבי אברהם מרדכי רושצקי שליט"א

חברי המערכת

הרב דוד סלאנים	הרב חנוך מאיר בינקה
הרב שמחה בונים סלוד	הרב שמחה בונים בויס
הרב ישראל נחום צימרמן	הרב יהושע מנחם בלושטיין
הרב אברהם מרדכי קוזק	הרב אברהם מרדכי ברלינר
הרב יחיאל פנחס קופרברג	הרב משה אריה גומבו
הרב משה יוסף קמינר	הרב שמואל יעקב גליקסברג
הרב יהודה אריה קמפינסקי	הרב יהודה אריה ליב היינה
הרב שמחה בונים קמפינסקי	הרב דוב היישריק
הרב ישראל קרול	הרב אליעזר וינגוט
הרב נחמיה קרול	הרב משה וקסלמן
הרב אברהם שטייר	הרב ישראל טורובר
הרב אליהו אברהם שטרן	הרב מאיר מונטג
הרב שמואל יוסף שטרן	הרב שמחה בונים מורגנשטרן
הרב דוב בער שלמה שפירא	הרב שמחה בונים נאגל
הרב ישראל אליהו שפירא	הרב ישראל סגל

במהדורה זו של 'פאר מקדושים' הושקעה גיעה גדולה ודמים מרובים, תרתי משמע, כדי שהספר יהיה בפאר והדר, נקי ומנופה מכל שגיאה וטעות. לכן על פי דין תורה ולהבדיל ע"פ החוק הבינלאומי אוסרים אנו בכל תוקף כל אופן של הדפסה, צילום והעתקה בלי רשות מפורשת בכתב של המערכת.

ובזה בקשתנו מכל הלומדים והמעיינים, שבאם ימצאו טעות, יואילו בטובם להודיענו, כדי שבעז"ה יתוקן הדבר במהדורות הבאות ובזה יזכו את הרבים ושכרם מרובה מן השמים.

הוצאה לאור ע"י:

'פאר מקדושים'

רח' האדמו"ר מרוז'ין 13, בני ברק

טל: 03-6167334

פקס: 03-5705642

Peer Mikdoshim

13 Ha'admor me'ruzin

Bnei Brak E. Israel

Tel: 972-3-6167334

Fax: 972-3-5705642

6167334@gmail.com

Copyright

כל הזכויות שמורות

ל'אוצר ערכי החסידות'
ע"ר - 580544427 בני ברק

סדר ועימוד:

ישראל רוזן 3136137-053

כריכה ושערים:

שילוב 7680880-052

סֵפֶר
דָּגַל מַחֲנֵה
אֶפְרַיִם

פרשת יתרו

וַיִּשְׁמַע יתרו בֶּהֱזֵן מִדֵּין חַתָּן מִיִּשְׂרָאֵל. יֵשׁ לֹאמֵר בְּזֶה בְּדֶרֶךְ רָמַז מֵה שְׁחַנְנִי ה' בְּרַחֲמָיו וּבְרַב חֶסְדָּיו, עַל פִּי מֵאֵמֶר רַז"ל (אבות פ"ו מ"א) 'הַלּוֹמֵד תּוֹרָה לְשִׁמְהָ זֹכֶה לְדַבְרִים הַרְבֵּה וְכוּ', וּמְגַלֵּין לוֹ רְזֵי תּוֹרָה, וְנַעֲשֶׂה כְּמַעֲיָן הַמְתַּגַּבֵּר וּכְנִקְהָר שְׂאֵינוֹ פּוֹסֵק'. וְעַנֵּין מְגַלֵּין לוֹ רְזֵי תּוֹרָה נִזְכָּר גַּם כֵּן בְּזִקְהָר (ח"ב ב.צט.) עֵינַן שְׂם". עַל

הלומד תורה לשמה נעשה לה כבח"י אשה ובעלה ומתגלן לו רזי תורה

דֶּרֶךְ אֵין אִשָּׁה מְגַלֵּית מְסִתּוֹרָה אֶלָּא לְבַעֲלָהּ. כִּי מִי שְׁלֹמֵד תּוֹרָה לְשִׁמְהָ נַעֲשֶׂה הַתּוֹרָה לוֹ לְבַחֲיַת אִשָּׁה, וְהוּא נַעֲשֶׂה לָּהּ לְבַעַל, עַל דֶּרֶךְ (כמ"ר יב, ח) 'וַיְהִי בְיוֹם פְּלַת מִשָּׁה' (כמדבר ז, א) 'פְּלַת' כְּתִיב וְכֵן הוּא בְּכָל דּוֹר וְדוֹר רֵאשִׁי וְעֵינֵי הַדּוֹר הֵם בְּחִינַת מִשָּׁה, כְּמוֹ שְׁנִזְכָּר בְּגִמְרָא (שבת קא:) 'מִשָּׁה שְׁפִיר קְאָמְרַת',

ציונים ומקורות

א. מיתל למה הדבר דומה, לרחימתא דאיהי שפירתא בחיזו ושפירתא בריוא, ואיהי טמירתא בטמירו גו היכלא דילה, ואית לה רחימא יחידאה דלא ידעין ביה בני נשא, אלא איהו בטמירו. ההוא רחימא מגו רחימו דרחים לה, עבר לתרע ביתה תדיר, זקיף עינוי לכל סטר. איהי ידעת דהא רחימא אסחר תרע ביתה תדיר, מה עבדת, פתחת פתחא זעירא בההוא היכלא טמירא דאיהי תמן, וגליאת אנפאה לגבי רחימאה, ומיד אתהדרת ואתכסיתא. כל אינון דהוו לגבי רחימא לא חמו ולא אסתכלו, בר רחימא בלחודוי, ומעוי ולביה ונפשיה אזלו אבתרה, וידע דמגו רחימו דרחימת ליה אתגליאת לגביה רגעא חדא, לאתערא ליה. הכי הוא מלה דאורייתא, לא אתגליאת אלא לגבי רחימאה, ידעת אורייתא דההוא חכימא דלבא אסחר לתרע ביתה כל יומא, מה עבדת, גליאת אנפאה לגביה מגו היכלא, וארמיזת ליה רמיזא, ומיד אהדרת לאתרה ואתטמרת וכו', תא חזי, ארחא דאורייתא כך הוא, בקדמיתא כד שריא לאתגלאה לגבי בר נש, ארמיזת ליה ברמיזו וכו', לבתר דאיהו רגיל לגבה, אתגליאת לגביה אנפין באנפין, ומלילת בהדיה כל רזין סתימין דילה, וכל ארחין סתימין דהוו בלבה טמירין

מיומין קדמאין. כדין איהו בר נש שלים, בעל תורה ודאי, מארי דביתא, דהא כל רזין דילה גליאת ליה, ולא רחיקת ולא כסיאת מיניה כלום. אמרה ליה, חמית מלה דרמיזא דקא רמיזא לך בקדמיתא, כך וכך רזין הוו, כך וכך הוא, כדין חמי דעל אינון מלין לאו לאוספא ולא למגרע מנייהו, וכדין פשטיה דקרא כמה דאיהו, דלאו לאוספא ולא למגרע אפילו את חד, ועל דא בני נשא אצטריכו לאזדהרא ולמרדף אבתרא דאורייתא למהוי רחימין דילה, כמה דאתמר'. ב. עיין ראשית חכמה שער הקדושה פ"ז: 'זוהו ענין עסק תורה לשמה שפירשו בתיקונים שהכוונה הוא ליחד קודשא בריך הוא שם יהו"ה בשכינה, והיינו 'לשמה' 'לשם ה' וכו', ובלי ספק שהמתמיד במידה זו יתגלו לו סתרי תורה שאין האשה מגלה סתריה אלא לבעלה'. ג. ד"א 'ביום חתונתו' (שה"ש ג, יא) זה אוהל מועד, 'וביום שמחת לבו' (שם) זה בית העולמים, ומנין לאוהל מועד שחיתונין היו דכתיב 'ביום כלות משה להקים את המשכן' 'כלת' כתיב ביומא דעלת כלתא לגנא'. ד. תיקו"ז קיד. 'ואתפשטותיה דמשה בכל דרא ודרא ובכל צדיק'. בר"ר פר' נו, ז: 'אין דור שאין בו כמשה'. וע"ע להלן פר' שמיני ד"ה עוד ירמוז.

שְׁקָרָא אֶחָד לַחֲבֵרוֹ מִשָּׁה, שֶׁהוּא הִדְעֵתָהּ, וּמִי שֵׁישׁ לוֹ בְּחִינַת דַּעַת הוּא נִקְרָא מִשָּׁה: וְלִדְהַבִּין הָעֵינַן וְנַעֲשֶׂה כְּמַעֲיָן הַמִּתְגַּבֵּר, הוּא עַל דֶּרֶךְ (מְשָׁלִי לֹא, כּו) וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָה, וְהֵינּוּ שֶׁהַתּוֹרָה הִיא כְּלָה חֶסֶד, וּמִי שֶׁמְדַבֵּק עֲצָמוֹ בַּתּוֹרָה וְלוֹמֵד תּוֹרָה לְשָׁמָּה, נַעֲשֶׂה כְּמַעֲיָן הַמִּתְגַּבֵּר, וְהֵינּוּ כְּמוֹ מַעֲיָן הַנוֹבֵעַ תְּמִיד מִמֶּנּוּ מִיָּם חַיִּים, כִּף הוּא מִמְּשִׁיךְ תְּמִיד חֶסְדִּים בְּחִינַת מִיָּם עָלָיו וְעַל כָּל בְּאֵי עוֹלָם, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ. וְאִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ נִרְאָה וְנִגְלָה לְעֵינַי הַחֶסְדִּים, עִם כָּל זֶה בּוֹדָאֵי הֵם חֶסְדִּים גְּמוּרִים וְיִתְגַּלוּ לְבִסּוּף. וּמָה שֶׁאָמַר וּכְנֶהֱרָ שְׂאִינוֹ פּוֹסֵק, הֵינּוּ שֶׁתְּמִיד בְּכָל יַעַת וּבְכָל רִגַע הוּא מִמְּשִׁיךְ חֶסְדִּים בְּחִינַת מִיָּם עָלָיו וְעַל כָּל בְּאֵי עוֹלָם וְאִינוֹ נִפְסֵק כְּלָל, וּבְזֶה הוּא

המדבק בתורה לשמה ממשך חסדים עליו ועל כל העולם בכל עת

מִמְתִּיק כָּל הַדֵּינִים, שְׁנִמְתְּקִין וְנַעֲשִׂים חֶסְדִּים גְּמוּרִים:

וַיִּדְוַע מַה שֶׁכָּתוּב בְּכַתְּבֵי הָאֶרֶץ זִלְלָהּ הִיא (שַׁעַר מֵאֲמָרֵי רַז"ל אֲבוֹת פ"ו מ"א) עֵינַי תּוֹרָה לְשָׁמָּה הֵינּוּ לְשֵׁם ה' א', עֵינַי שָׁם. וְהֵגַם שֶׁאָמַר אֲדוֹנָי אֲבִי זִקְנִי זִלְלָהּ הִיא לְשָׁמָּה הֵינּוּ לְשֵׁם הַתְּבָה וְהָאוֹת עֲצָמָה^ט, מְסַתְּמָא עֵינַיִם אֶחָד הֵם:

וְזֶה יֵשׁ לוֹמֵר שֶׁמְרַמְזוּ בְּפִסּוּק וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ. יִתְרוֹ. יִתְרוֹ מְסַפֵּר הַתּוֹרָה, הֵינּוּ ה' תּוֹרָה, רִצָּה לוֹמֵר תּוֹרָה לְשָׁמָּה שֶׁהוּא לְשֵׁם ה' א' כַּנ"ל, וַיִּשְׁמַע לְשׁוֹן אֲסִיפָה וְחִבּוּר, כְּמוֹ וַיִּשְׁמַע שְׂאוֹל אֶת הָעַם (שְׂמוּאֵל א טו, ד), וְהֵינּוּ כְּשֶׁמְאַסֵּף וּמְחַבֵּר עֲצָמוֹ בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה לְשָׁמָּה מְסַפֵּר יִתְרוֹ כַּנ"ל, אֲזַי כִּהֵן מְדַבֵּר, הֵינּוּ כִּהֵן הוּא מְסַטְרָא דְחֶסֶד, מְדַבֵּר הֵינּוּ מְדַבֵּר,

תורה לשמה היינו לשם אות ה'

הלימוד תורה לשמה ע"י חסדים שהוא ממשך ממתיק הדינים

◆ צִיּוּנִים וּמְקוּרוֹת ◆

כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה' כו', ביאורו הוא זה, כי 'לשמה' ר"ל 'לשם ה'', ר"ל שימשיך התורה לאות ה', וה' זו היא בלאה, והתורה היא יסוד דאבא שבתוך זעיר אנפין, וכו' וזו היא כוונת עסק התורה לשמה, שיכוין להמשיך אורות יסוד דאבא הנק' תורה, אל לאה עליונה הנק' אות ה', ועי"כ מתמתקים הדינים הקשים אשר בה כנודע, כי לאה נק' דינא קשיא, לכן שכרו גדול כנו' במשנה הנזכרת. ונמצא כי כל הכוונות צריכות להיות ע"י אות ה' כמו שנבאר, וזהו 'לשמה' לשם ה''. ט. עיין מקור החיים פר' ואתחנן אות כו בשם ספר לקט אמרי פנינים: 'שמעתי ממורי תורה לשמה לשם התיבה והאות בעצמה, שלומד לדבק התיבות והאותיות בשורש השרשים, בחיות אור אין סוף, אשר כל נאות דשא לו נכספין' וכו'. י. זוה"ק ח"א רנו: 'אלא אברהם ואהרן דאחידין בהאי חס"ד, דהא כהנים מסטרא דחסד אתו, אף על גב דאחידי אהרן בהוד בחסד נמי'.

ה. עיין תיקו"ז כט. 'יעקב ודאי איהו דיוקנא דעמודא דאמצעיתא מסטרא דלבר, והא משה תמן הוה אלא מסטרא דלגאו הוה, דא מגופא ודא מנשמטא'. ועיין שלה"ק פר' ויצא: 'אמרו בתקונים (כט). 'יעקב מלבר משה מלגאו', רצה לומר, יעקב הוא מרכבה לתפארת במקומו הנגלה ומשה מרכבה להנעלם של התפארת שהוא הדעת'. וע"ע שער הפסוקים פר' שמות: 'כי משה היה שורש הדעת עצמו, בבחינת הטוב של הקדושה, וענפיו הם בני ישראל שיצאו ממצרים, הנקראים דור דעה'. ו. סוטה יד. 'דרש ר' שמלאי תורה תחלתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים, תחילתה גמילות חסדים, דכתיב (בראשית ג, כא) 'ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם', וסופה גמילות חסדים, דכתיב (דברים לה, ו) 'ויקבור אותו בגיא'. וע"ע ספר הבהיר אות קלו: 'ומאי ניהו חסד, היינו תורה דכתיב (ישעיה נה, א) 'הוי כל צמא לכו למים'. ז. זוה"ק ח"ג רנה. 'דחסד איהו מים, גבורה אש'. ח. 'רבי מאיר אומר

פרוש שעושה מדין, חסד, בחינת כהן, והינו על ידי חסדים שהוא ממשיך תמיד הוא ממתיק כל הדינים פנ"ל, 'חתן משה', ובתורה לא כתיב נקדות^א, ויש לפרש 'חתן משה', הינו שנעשה גם בחינת 'משה' שהיה נקרא 'חתן' להתורה, כמו שכתוב 'ביום פלות משה', שהתורה היה לו לבחינת פלה פנ"ל. וכן בכל דור ודור כשלומד תורה לשמה והוא בחינת משה, נעשה בחינת חתן להתורה, ואז נתגלה לו רזי תורה, על דרך אין אשה מגלית מסתורי לבה אלא לבעלה, והבין:

או יאמר וישמע יתרו כהן מדין. הינו כפשוטו, ששמע יתרו איך שנעשה לישראל, מן הדינים שהיה להם במצרים, והינו שהיו משעבדים לעבודה, ו'עבודה' מספר 'אלקים' עם הפולל, שהוא שרש הדינים^ב, נעשה להם 'כהן' שהוא בחינת חסד. על דרך שנתבאר לעיל^ג שכל המכות שהיו למצרים נגף ובחינת גבורות, היו לישראל חסדים ורחמים גמורים 'ורפוא' להם. וגם בפסוק

כל הדינים שהיו לישראל במצרים נהפכו לחסדים ורחמים גמורים

כתיב (שמות יב, כז) 'ואמרם זבח פסח הוא אשר פסח וגו', ותרגומו 'דבח חייס הוא דחס' וכו', שנתעורר עליהם מדת החסד, ונמתקין כל הדינים, והבין:

עוד יש רמז מוסר בתבת וישמע יתרו. ו'ישמע' הינו ראוי לשמע תמיד ולהבין ולהשפיל, 'יתרו' הינו מה שישאר לו לכל עצמו, כי הכל הבל וריק, ו'אין מלוין לו לאדם לא פסף ולא זהב' וכו' (אבות פ"ו מ"ט)^ד, אלא מה שמסגל בתורה ורואה להדריך בניו בדרך הטוב והישר לפני אלקים, זה ישאר לו מכל עצמו, וראוי לו להשגיח תמיד ולשים רעיוניו על זה:

גם יש לפרש וישמע יתרו, הינו שראוי להבין ולהסתפל, מה שהוא יתרון ומותרות להשליך מעליו, ולא ירדף אחר מותרות, רק יסתפק במה שיש לו ושהוא לצרף, וקל להבין:

או יאמר וישמע יתרו וגו' את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים.

מכל העוה"ז אין נשאר לו לאדם אלא התורה והדרכת בניו בדרך הישר

יסתפק במה שיש לו ולא ירדוף אחר המותרות

◆ **ציונים ומקורות** ◆

כי בכל מקום שאתה מוצא בתורה 'אלהים', היא המידה המזומנת לשפוט ולדון את כל העולם. יג. פר' וארא ד"ה כבד לב פרעה, וע"ע שם ד"ה וידבר אלקים, וד"ה וי"ל על דרך הלצה, ובפר' בא ד"ה וזה י"ל שרימוזו, ובפר' בשלח ד"ה או יאמר ויאמר. יד. 'שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד, שנאמר (משלי ו, כב) 'בהתהלך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחק', 'בהתהלך תנחה אותך' בעולם הזה, 'בשכבך תשמור עליך' בקבר, 'והקיצות היא תשיחק' לעולם הבא.

יא. עיין לעיל פר' וארא ד"ה וארא אל אברהם: כי התורה ניתנה בלא נקודות, והטעם הוא כי יש שבעים אנפין לאורייתא, ונדרשת התורה בנקודות השייך לענין הדרוש פנים מפנים שונים, ויוכל לנקוד התורה בכל נקודות שרוצים שיעלה יפה ענין הדרוש. וע"ע שו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תרמג. יב. בר"ר עג, ג: 'בכל מקום שנאמר אלהים הוא מדת הדין, 'אלהים לא תקלל' (שמות כב, כז), 'עד האלהים יבא דבר שניהם' (שם, ח) וכו'. וע"ע שערי אורה השער הששי: 'הכול נידון בבית דין הנקרא 'אלהים', ואם יצא הדין להיטיב נקרא 'השם' או 'יהוה' או 'א"ל', ואם יצא הדין להעניש נקרא 'אלהים'. ושמור זה מאוד. ויש לך להתבונן

סֵפֶר

נֵעַם
אֱלִימֶלֶךְ

פְּרַשַׁת יִתְרוֹ

עיקר
התעוררות
התשובה הוא
ע"י השפעת
הקב"ה עוד
קדושה
בפנימיות של
הצדיק

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ פֶּרֶשׁ רַשִׁי ז"ל מֵהַ
שְׁמוּעָה שְׁמַע וּבֹא, קְרִיעַת יָם
סוּף וּמִלְחַמַּת עַמְלֵק. לְכַאוֹרָה הֲלֵא
מִפְּרֶשׁ בְּפִסּוּקֵי 'כִּי הוֹצִיא וְכוּ', וּמֵה בְּעֵי
רַשִׁי בְּזֶה שְׁחִדְשׁ עוֹד טְעָמִים עַל בִּיאָתוֹ.
אֵף נִרְאָה, דְּהֵנָּה אֵין אָדָם מִתְעוֹרֵר לְשׁוֹב
בְּתִשׁוּבָה וְלִקְרַב עֲצָמוֹ לְעַבּוּדָתוֹ יִתְבַּרְךָ
שְׁמוֹ, עַל יְדֵי שְׁרוּאָה נְסִים וְנִפְלְאוֹת
הַנְּעֻשִׂים לְאַחֲרִים, כִּי מִי שֵׁשׁ לוֹ לֵב
אָטוּם וּמְטָמָטֵם מַעֲוֹנוֹתָיו אֵין מִכִּיר בְּנֶס,
וְלֹא יִבִּין כָּלֵל לְהַשְׁגִּיחַ עַל גְּדֻלַּת הַבוֹרָא
יִתְבַּרְךָ וְרוּמָמוֹתָי, אֵף עַקֵּר הַתְּעוֹרְרוֹת
בְּתִשׁוּבָה וְלִהְיֶיר גְּדֻלָּתוֹ יִתְבַּרְךָ, הוּא בָּא
עַל יְדֵי הַצְּדִיק הָעוֹבֵד הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ בְּרוּךְ
הוּא בְּאַהֲבָה רַבָּה וְיִרְאָה וְדַבְּקוֹת וּמְיֻחַד
שְׁמוֹ הַגְּדוֹל בְּאֵמֶת, אֲזִי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ בְּרוּךְ
הוּא מְשַׁפִּיעַ לוֹ לְצְדִיק עוֹד שְׁפַע קוֹדֶשׁ
וּמְבִיאוֹ אֶל אַחֲדוֹת הָאֲמִתִּי, עַל דְּרָךְ
שְׁאֵמֵר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲתָם עֲשִׂיתֶם לִי
חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם^ג (בְּרֻכּוֹת ו.), פְּרוּשׁ
שְׁעֲשִׂיתֶם לִי הַחֲטִיבָה הַזֹּאת לְיַחַד שְׁמִי,
וְזֶהוּ 'אַחַת' רְצָה לֹמַר אֶל הָאַחֲדוֹת, וְאֲנִי
אֶעֱשֶׂה אֲתָכֶם חֲטִיבָה אַחַת, רְצָה לֹמַר

גַּם אֲנֹכִי אָבִיא אֲתָכֶם אֶל הָאַחֲדוֹת, לְעוֹרֵר
לְבַבְכֶם וְהַפְּנִימִיּוֹת שְׁבַכְּם בְּדַבְּקוֹת וּקְדוּשָׁה
אֶל הָאַחֲדוֹת, וְעַל יְדֵי שְׁהֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ
מְשַׁפִּיעַ שְׁפַע קְדוּשָׁה בְּהַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל
הַצְּדִיק, דְּכָר זֶה הוּא הַגּוֹרֵם גַּם כֵּן אֶת לֵב
בְּנֵי אָדָם שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ בְּתִשׁוּבָה לְעַבּוּדָתוֹ
יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ, כִּי הֵם גַּם כֵּן חֵלֵק אֱלֹקִים:
וְזֶהוּ 'לֹא יִהְיֶה לָךְ אֱלֹקִים אַחֲרַיִם עַל פְּנֵי'
(שְׁמוֹת כ, ג), עַל דְּרָךְ דְּאִיתָא (שְׁבַת
קח:): 'לֹא יִהְיֶה כָּךְ אֶל זֵר' (תהלים פא, י) זֶה
הַיִּצָּר הָרַע, וְהַזְּהִיר 'לֹא יִהְיֶה לָךְ אֱלֹקִים
אַחֲרַיִם', פְּרוּשׁ מִחֲשָׁבוֹת זְרוֹת, 'עַל פְּנֵי'
רְצָה לֹמַר שֶׁהוּא נִגְדַּד הַפְּנִימִיּוֹת, וְזֶה הוּא
הַתְּנַגְּדוֹת שֶׁלֹּא תוֹכְלוּ לְעוֹרֵר הַפְּנִימִיּוֹת:
וְזֶה שְׁאֵמֵר רַשִׁי ז"ל מֵהַ שְׁמוּעָה וְכוּ',
שְׁבוּדָאֵי עַל יְדֵי שְׁרָאָה יִשְׂרָאֵל
שֶׁיִּצְאוּ לֹא נִתְעוֹרֵר לְבוֹ לְבֹא לְהַתְּגַיֵּר, כִּי
זֶה הֵנֶס לֹא הָיָה עַל יְדֵי הַתְּעוֹרְרוֹת
יִשְׂרָאֵל, כְּאֲשֶׁר בְּאֵמֶת הָיָה הַקְּטוּרֵג הַלְלוֹ
עוֹבְדֵי עַבּוּדָה זָרָה וְכוּ', וְלִכֵּן פֶּרֶשׁ רַשִׁי
ז"ל מֵהַ שְׁמוּעָה שְׁמַע וּבֹא, פְּרוּשׁ אֵיזָה
דְּכָר הָיָה מְעוֹרְרוֹ שְׁיָבֵא, 'קְרִיעַת יָם סוּף'
שְׁזֶה הָיָה עַל יְדֵי הַתְּעוֹרְרוֹת הַצְּדִיק

כשיש
מחשבות זרות
אינו יכול
לעורר
הפנימיות

האתערותא
דלתתא של
הצדיקים גרם
ליתרו לבוא
לחסות תחת
כנפי השכינה

ציונים ומקורות

מאמין וכו', והוכיח אותם ששימו לב לגודל
הנסים והנפלאות שעשה עמהם השם יתברך
בכל עת ועל ידי זה יזדככו ויתקדשו בקדושה
רבה'. ג. 'אמר להם הקדוש ברוך הוא
לישראל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם
ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם'.
ד. ילקו"ש שמות רלד.

א. 'וישמע יתרו כהן מדין חותן משה את כל
אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי
הוציא ה' את ישראל ממצרים'. ב. עיין להלן
פר' דברים ד"ה ועוד הוכיח אותם: 'כשאדם
הולך בגשמיות ועניני עולם הזה יום יום, על ידי
זה הוא נתגשם כל כך שאפילו הנסים
והנפלאות הנגלים והנראים בחוש הראות אינו

כְּשֶׁרָאָה הֵימָּן אַרְוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף ה' הֵימָּן רָאָה וַיִּנְס' (תהלים קיד, ג), 'וּמִלְחַמַּת עֲמֶלֶק', שֶׁזֶּה גַם כֵּן עַל יְדֵי הַתְּעוֹרְרוֹת דִּלְתַתָּא, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַפְּתוּב (שמות יז, טז) 'כִּי יָד עַל כַּס י"ה מִלְחָמָה לֵה' בַּעֲמֶלֶק' כְּפִרוּשׁ רַש"י, וְזֶה יִהְיֶה אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּמַהֲרָה עַל יְדֵי אֲתַעְרוּתָא דִּלְתַתָּא שֶׁל הַצְּדִיקִים, וְזֶה גְרָמָה לוֹ לִיתְרוֹ שֶׁבָּא לְחַסוֹת תַּחַת כְּנִפְי הַשְּׂכִינָה:

וְזֶהוּ 'לֵךְ אָמַר לְבִי בְקִשׁוּ פָּנָי' (תהלים כז, ח), פְּרוּשׁ שֶׁדוֹר הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם הָיָה מְרֻמָּז שֶׁעָקַר הַתְּפִלָּה הוּא שְׂיִתְפַּלֵּל הָאָדָם כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר לְבוֹ בְּדַבְּקוֹת וּקְדוּשָׁה, וְהֵינּוּ 'לֵךְ' רִצָּה לֹאמַר בְּשִׁבְלֵךְ, 'אָמַר לְבִי בְקִשׁוּ פָּנָי' דִּהֵינּוּ שְׂנֵתְעוֹרֵר לְבִי בְּדַבְּקוֹת, וּכְאֵלוֹ אוֹמַר בְּשִׁבְלֵךְ בְּקִשׁ פָּנָי, אִזּוֹ 'פָּנֶיךָ ה' אֲבַקֵּשׁ, וְקַל לְהִבִּין:

עיקר התפילה שיתפלל אדם כשמתעורר לכו בדביקות וקדושה

הַגְּאָלָה הַהִיא לְפִי מְדַרְגַת גְּלוּתוֹ שֶׁהִיא בּוֹ, דִּהֵינּוּ מִי שֶׁהִיא עוֹבֵד בְּחֵמָר וּבְלִבְנִים הַקָּשָׁה, הַפִּיר טוֹבוֹת הַבוֹרָא בְּרוּךְ הוּא בְּהוֹצִיאֹ מִשְׁעַבּוֹד הַקָּשָׁה, וַיֵּשׁ אֲשֶׁר לֹא שְׁעַבְדוּ בָּהֶם כְּמוֹ שְׂבִטוֹ שֶׁל לוֹי"ט אֲלֵא שֶׁהִיוּ מְכַנְעִים כְּעַבְדִּים, וְהִבִּינוּ מַעֲלַת הַגְּאוּלָּה עַל אֲשֶׁר יֵצְאוּ בֶּה לְחֵרוֹת, וַיֵּשׁ אֲשֶׁר הָיוּ בְּמַעֲלָה הַעֲלִיּוֹנָה וְלֹא חָשְׁבוּ לָזֶה וְלֹא לָזֶה, רַק עָקַר מְגֻמּוֹתֵם הָיָה שְׂיִגְאָלוֹ לְמַעַן יַעֲבְדוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלִי שׁוּם מְנִיעָה, כִּי בְּהִיוֹתֵם בְּמִצְרַיִם בְּמִקּוֹם הַטְּמֵאָה הָיָה הָעֲנָן וְהַחֲשֵׁךְ שֶׁל מִסָּךְ הַמְּבַדִּיל עֲלֵיהֶם, וְאַחַר כֵּן כְּשִׁיצְאוּ, אוֹר נִגְהַ עֲלֵיהֶם לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם בְּעַבְדוּתָהּ הוֹלֵךְ וְאוֹר לְמַעֲלָה לְמַעֲלָה, זֶה הָיָה עָקַר שְׂמִחְתֵּם בְּצֵאתֵם מִמִּצְרַיִם:

וְלָזֶה בָּא הַשְּׁנוּי לְשׁוֹן, לְמְדַרְגָּה אַחַת אָמַר 'מִשְׁעַבּוֹד לְגְאָלָה', וּכְנִגּוּד הַב' אָמַר 'מִעַבְדוֹת לְחֵרוֹת', וּכְנִגּוּד הַחֲלוּקָה הַג' אָמַר 'מִמֵּאֲפֵלָה לְאוֹר גְּדוּל'. וְזֶהוּ גַם כֵּן בְּכֹאן, שִׁיתְרוֹ הַבִּין שְׂמִסְתַּמָּא יֵצִיאַת מִצְרַיִם הִיא הַטּוֹבָה הַמִּתְחַלֶּקֶת לְפִי מַעֲלַת אֲנָשִׁים, וְזֶהוּ 'אֲשֶׁר עָשָׂה לְמִשָּׁה וּלְיִשְׂרָאֵל' שֶׁלְמִשָּׁה עָשָׂה בְּוִדְאֵי בְּאִפֵּן

כל אחד הבין מועלת הגאולה לפי מדריגת הגלות שהיה בו

כִּי הוֹצִיא ה' אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. לְהִיּוֹת שְׂאֲנוֹ אוֹמְרִים בְּנִסְח בְּרַכַּת הַגְּאָלָה" הוֹצִיאֲנוּ מִעַבְדוֹת לְחֵרוֹת וּמִשְׁעַבּוֹד לְגְאָלָה וּמִמֵּאֲפֵלָה לְאוֹר גְּדוּל', וְנַעֲזִין בְּהַשְּׁנוּי לְשׁוֹן לְמָה בָּא לְהוֹרוֹת. וְנִרְאָה הִיּוֹת שֶׁכָּל אֶחָד הַבִּין מַעֲלַת

◆ ציונים ומקורות ◆

כי תבא ד"ה וראו כל עמי הארץ: עיקר תפלת הצדיקים הוא שמדבקין עצמן וכל מחשבתם בהקב"ה ומקשרין כל הנמצאים וכל העולמות באין סוף ב"ה. ועיקר לשון תפלה הוא לשון דביקות מלשון 'נפתולי אלקים נפתלתי', ודביקות השם יתברך ברוך הוא נקראת דביקות במוחין עילאין'. ח. הגדה של פסח בברכת אשר גאלנו. ט. שמו"ר ה טז: א"ר יהושע בן לוי שבטו של לוי פנוי היה מעבודת פרך אמר להם פרעה בשביל שאתם פנוים אתם אומרים נלכה ונזבחה לאלקיננו לכו לסבלותיכם'.

ה. מדרש תהלים קיד. ו. ד"ה ויאמר משה. ז. עיין לעיל פר' וישלח ד"ה וישלח: וזהו הוא לשון תפילה, דהיינו דביקות, כמו 'נפתולי אלקים' בו, שעל ידי התפילות הזכות והצלולות במחשבות טהורות נתדבק בו יתברך. וע"ע תורה אור פר' תרומה ד"ה והנה כתיב והיו: ולכן תפלה הוא ל' חבור כמו 'נפתולי נפתלתי' (בראשית ל, ח), ובלשון המשנה (כלים פ"ג מ"ה) 'התופל כלי חרס', שמתחברים במקורם שבעולם האצילות, וכן בעבודת ה' היא התקשרות ודביקות הנפש בשרשה. וע"ע מאור ושמש פר'

אחר מבשאר ישראל, אלא שבזה השוו כלם בכללות יציאת מצרים, וזהו פי הוציא' כו', וקל להבין:

לכללות ישראל אך לכל אחד ואחד לפי מדרגתו, וקל להבין:

או יאמר פי יש לדקדק. א' למשה' הוא מיתר, ורש"י ז"ל פרש דשקול כנגד כלם. ב' פי הוציאם' מיבצי ליה למימר. אך נראה בהקדים לפרש פסוק 'אני ה' אשר הוצאתיך מארץ מצרים' (שמות כ, ב), ופרשו אשר נאמר 'הוצאתיך לשון יחיד'. ולעניות דעתי נראה דהנה בהיותם תחת שעבוד מצרים לא היה דעת כלם שנה כנ"ל, וזהו אשר הוצאתיך לשון יחיד כנ"ל לכל אחד ואחד היה הגאולה לפי דעתו ומדרגתו, ומשה רבנו עליו השלום בודאי כל דאגתו היה שלא היה יכול לעבוד השם יתברך על ידי שהיה לו צער גדול על ישראל:

כל דאגתו של משי"ר בגלות היתה שלא יכל לעבוד את ה' מחמת הצער שהיה לו על ישראל

או יאמר דהנה כתיב (ויקרא יט, ב) 'קדושים תהיו פי קדוש' אני ה' כו'. יש לומר הפרוש דהנה עם בני ישראל קדושים בלתי אפשרי להיותם תמיד במדרגה אחת, רק בכל יום ויום הולכים ממדרגה למדרגה בעבודתו יתברך שמו ויתעלה, מחמת שיש בהם חלק אלקי ממעל והחלק הזה מעורר האדם לעבודת השם יתברך ברוף הוא, ובכל יום מתגבר החלק הזה בתוך האדם, על ידי העבודה שעובד היום, נותן בו התגברות להתעוררו למחירתו בעבודה יתרה, וכן בכל יום תמיד, כי אין סוף וקץ לעבודתו יתברך שמו"א, וכי אם ח"ו פוגם נופל ממדרגתו וצריך התגברות מחדש:

וזהו 'קדושים תהיו', פרוש בכל יום יהיה נתינה בכם הויה אחרת בקדשתכם כנ"ל, 'כי קדוש אני וכו', רצה לומר מחמת שאני קדוש ה' שוכן בקרבכם ומעורר אתכם תמיד, ובלתי אפשרי שתהיו עומדים, רק הולכים בעבודתי ממדרגה למדרגה. וזהו 'ואתה קדוש יושב תהלות ישראל' (תהלים כב, ד), רצה

וזהו 'וישמע יתרו', פרוש שהבין את כל אשר עשה ה' למשה ולישראל, דהינו למשה במדרגה אחרת היתה הגאולה לעבוד השם יתברך בלי שום מניעה וצער, ולישראל היה הגאולה גם כן באופן אחר, לקצתם לבלתי עבוד למצרים, 'פי הוציא ה' את ישראל ממצרים', פרוש וההוצאה והגאולה היה

◆ ציונים ומקורות ◆

וישכיל יותר ויותר מה שלא השכיל אתמול ובכל יום יוסיף פיו לדבר חכמות ואמרי נועם בחכמות אלקות ורוממותו עד אין תכלית. וע"ע בתפילה קודם התפילה לרבינו: 'ונשתוקק אליך תמיד יותר ויותר וממדרגה למדרגה תעלנו שנזכה לבוא למעלת אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב'.

י. עיין רש"י ורמב"ן שם. יא. עיין להלן פר' תזריע ד"ה אשה כי תזריע: 'נראה לפרש דהנה בני אדם ההולכים שובב בדרך לבם אחר שטותיהם והבליהם אז אין הפרש אצלו וכמו שהיה מתנהג יום אתמול כן היום כן מחר ולא יוסיף דעת ושכל כלל, אבל הצדיקים ההולכים בדרכי השם יתברך ועבודתו אז כל יום ויום יבין

בני ישראל בכח חלק אלוקי שבהם מתעוררים והולכים כל יום למדרגה למדרגה

סֵפֶר
מֵאוֹר
עֵינַיִם

פְּרַשַׁת יִתְרוֹ

בְּשַׁעַה שֶׁהִקְדִּימוּ יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה' לְנִשְׁמָע' וַיֵּצֵא בַת קוֹל וְאָמְרָה מִי גִלָּה רִז זֶה לְבְנֵי לְשׁוֹן שְׂמֵלֵאכִי הַשָּׂרֵת מִשְׁתַּמְשִׁין בּוֹ כו' (שבת פח.)^א. הִנֵּה נֹדַעַב כִּי יֵשׁ עוֹלָם הַתַּעֲנוּג עוֹלָם הַבִּינָה, וּכְשֶׁמְדַבֵּר הַדְּבוּרִים בְּחִדּוּהָ וּבְהַתְלַהֲבוֹת בְּאֵהָבָה וַיִּרְאֶה בָּא לֹו הַתַּעֲנוּג אַחַר כֶּף, כִּי מִתְחַלֶּה צָרִיף לְהִטְרִיחַ עֲצָמוֹ בַּעֲבוּדָה שֶׁיְהִי הַתַּעֲוֹרְרוֹת וְתִשׁוּקָה שְׁלוֹ, וְזֶה נִקְרָא 'עוֹלָם הַבֵּא' רָצָה לֹמַר כִּי הוּא בָּא תָמִיד בְּשַׁעַת עֲבוּדָה, וְעוֹלָם הַעֲתִיד נִקְרָא 'לְעֲתִיד לְבֵא' בְּגִמְרָא'. וְשְׂמִיעָה הִיא מְלִשׁוֹן בִּינָה, כְּמֵאֲמַר (בראשית מב, כג) 'כִּי שִׁמְעַ יוֹסֵף', כִּי לֹוֵלָא זֶה שֶׁהִיוּ צָרִיכִים לְטָרַח מְקַדָּם לֹא הָיָה נֶחֱשָׁב לַעֲבוּדָה, כִּי הָיָה תַּאֲוָה כְּשֶׁאֵר תַּאֲוָה':

בתחילה צריך להטריח עצמו בעבודה ואח"כ בא לו תענוג מעולם הבינה שהוא בחי' שמייעה

וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ יִשְׂרָאֵל 'נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע', רָצָה לֹמַר 'נַעֲשֶׂה' הַעֲבוּדָה וְנִטְרַח וְאַחַר זֶה נִבּוֹא לְעוֹלָם הַתַּעֲנוּג כְּדֵי שֶׁיְהִי חָשׁוּב לַעֲבוּדָה, 'וַיֵּצֵא בַת קוֹל וַאֲמַר מִי גִלָּה רִז זֶה כו' לְשׁוֹן שְׂמֵלֵאכִי הַשָּׂרֵת' כו', בְּאֵמַת הוּא דְבַר גְּדוֹל, כִּי גַם מְלֵאכִים הוּא גַם כֶּן, כִּי מִתְחַלֶּה צָרִיף לְהִתְעוֹרֵר בְּתִשׁוּקָתוֹ אֶל הַקְּדוּשָׁה וְהַחִיּוֹת מִהַבּוֹרָא יִתְבַּרֵךְ:

אוּ יֹאמַר בְּשַׁעַה שֶׁהִקְדִּימוּ כו' אָמַר מִי גִלָּה רִז זֶה לְבְנֵי כו' (שבת פח.)^א. וְצָרִיף לְהַבִּין אֵיךְ אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת קָדָם שֶׁיִּשְׁמַע מֶה לַעֲשׂוֹת. גַּם מֶה הָיָה עֲנִיָן הַתַּפְּאֲרוֹת הַשָּׁם יִתְבַּרֵךְ שֶׁהַתַּפְּאֵר בְּזֶה כָּל כֶּף בְּמֶה שֶׁהִקְדִּימוּ 'נַעֲשֶׂה' לְנִשְׁמָע':

◆ ציונים ומקורות ◆

העולמות מתברכין על ידו בעוה"ז, 'מקדשין אותו בעוה"ב' הוא כמבואר אצלנו בפר' יתרו שיש עולם התענוג הנקרא עוה"ב עולם הבינה, וכשאדם מתפלל יכול לדבק עצמו אחר הבנתו שירגש בעצמו תענוג עליוני הוא תענוג ממין עוה"ב בתוך תפילתו או לימודו, רק שלא יהיה כוונתו על התענוג. כי מתחילה צריך לעבוד בטירחא עד שיבוא לו התענוג, וזהו 'בעולם הזה' פי' אם מקדש את עצמו בעולם הזה כשעובד את ה' מקודם ומתפלל בטירחא ולוקח את עצמו עם הדיבורים לקשר בהם בבורא יתברך, ואז הוא עדיין בבחי' עולם הזה, אז אחר כך 'מקדשין אותו בעולם הבא' שיבוא לו התענוג כאמור.^א ז. 'בשעה שהקדימו ישראל 'נעשה' ל'נשמע', יצתה בת קול ואמרה להן מי גילה לבני רז זה

א. 'בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו דכתיב (תהלים קג, כ) 'ברכו ה' מלאכיו גיבורי כח עשי דברו לשמוע בקול דברו' ברישא 'עושי' והדר 'לשמוע'. ב. עיין תיקו"ז סט: 'וצריך לקיימא בה עונג וכו', דאיהי בינה עלמא דאתי'. וע"ע שלה"ק מס' פסחים מצה שמורה: דע, כי בינה נקראת עולם הבא וכו', והנה, עולם הבא הוא העולם התענוג הרוחני'. ג. עיין זוה"ק ח"ב כז: 'עלמא דאתי דאיהו בינה'. ד. ראה ברכות ס: שבת פט: ועוד. ה. 'זהם לא ידעו כי שומע יוסף'. וברש"י: 'מבין לשונם'. ו. ע"ע להלן פר' קדושים ד"ה וזהו קדושים: 'וזהו אדם מקדש מלמטה מקדשין אותו מלמעלה' (יומא לט.) פי' שורש נשמתו, וכן

האדם הוא תמיד בבחינת רצוא ושוב שנופל ממדרגתו וטעם הנפילה כדי שיבוא למדרגה גדולה יותר

אף האמת הוא, שהאדם אינו יכול לעמוד תמיד על מדרגה אחת, כי החיות רצוא ושוב (יחזקאל א, יד), שפא ומסתלק, דהינו כשהוא דבוק בהשם יתברך הוא מרגיש חיות ותענוג ואחר כך מסתלק ונופל ממדרגתו. ויש בזה רזין דאורייתא בטעם הדבר למה צריך לפל ממדרגתו, וטעם אחד הוא כדי שייבא אחר כך למדרגה יותר גדולה, שפכל דבר צריך להיות העדר קדם להויה, וכשרוצים

להגביה למדרגה יותר גדולה צריך להיות העדר קדם, לכן צריך לפל ממדרגה שהוא עכשו:

והנה צריך האדם שגם בנפלו ממדרגתו יתאמץ לעלות אל ה' באותו מדרגה שהוא עכשו, כי צריך להאמין ש'מלא כל הארץ כבודו' ו'לית אתר פנוי מניה', ואפלו במדרגה שהוא עכשו יש גם כן השם יתברך, כי 'לית אתר פנוי מניה', רק שהוא מצמצם מאד". וזהו

יתאמץ לעלות לה' גם כשנופל ממדרגתו ויאמין שגם במדרגה זו מצומצם השי"ת

◆ ציונים ומקורות ◆

שמלאכי השרת משתמשין בו'. ח. עיין רש"י שם: "רצוא ושוב כמראה הבוק", פירשו רבותינו (חגיגה יב): רצוא ושוב כלהבת הכבשן שיוצאה תמיד מפי הכבשן וממהרות לחזור וליכנס, כך כשמוציאות ראשן מתחת הרקיע הנטויה למעלה מהן כמו שמפורש בענין נרתעות מפני השכינה שלמעלה מן הרקיע וממהרות להשיב את ראשן'. ט. עיין בן פורת יוסף פר' תולדות: 'דשמעתי ממורי זלה"ה, 'והחיות רצוא ושוב', לפי שכל דבר מתלהב לשוב לשורשו, ולכך על ידי אכילה ושתיה ועסק משא ומתן מעט שמבטל מלימוד ועבודת ה', אז נחה הנשמה מהתלהבותה ונתחזקה וכו'. ובוה יובן 'אמר ריש לקיש פעמים שביטולו של תורה זה יסודו' (מנחות טז:), בסוד 'והחיות רצוא ושוב', והבן'. י. ע"ע כתונת פסים פר' בהעלותך: "החיות רצוא ושוב" מטעם הנהגת הספירות, שיש קטנות ראשון וקטנות שני וגדלות ראשון וגדלות שני, והאדם נקרא ג"כ כמו בעולם שנה נפש'. וע"ע פנים יפות בראשית לב, יא: 'ע"ד המבואר בכתבים כי יש במעלות הדבקות בה' קטנות וגדלות, וכן כשעולה מעולם לעולם כמ"ש (ברכות סד.) 'צדיקים אין להם מנוחה שנאמר (תהלים פד, ט) 'ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון', חוזרים לקטנות, והוא נקרא קטנות שני עד שיבואו לגדלות שני'. יא. ע"ע להלן פר' וילך ד"ה דנדוע כי: 'דנדוע כי הצדיק שהולך ממדרגה למדרגה אינו יכול לבוא למדרגה גבוהה

מהראשונה כי אם שיפול תחילה ממדרגתו הקדומה ולצאת ממנה לגמרי, ואז אחר כך על ידי שיאחו צדיק דרכו בתוקף חזק התקשרותו ממקום נפילתו לבוא למדרגה גבוהה יותר מהקודם, והטעם לזה כי 'יתרון אור מן החושך' (קהלת ב, יג) כי מן בחינת חשכות יבוא ליתרון אור, כי בחינת העדר צריך להיות קודם להויה, כמו בבריאת העולם שהוצרך להיות מקודם תוהו ובוהו ובונה עולמות ומחריבן ואחר כך היתה הויה העולמות, וכמו כן בהאמור ג"כ. יב. ישעיה ו, ג. יג. תיקו"ז קבב: יד. ע"ע צפנת פענח פר' שמות: 'גם בני עליה אי אפשר שיעמדו תמיד על מדרגה אחת, כי החיות רצוא ושוב', ולפעמים יורד ממדרגתו על ידי הירידה של הנשמה ורוחו ונפשו שירדו ממקום מושבם לחוץ ממקומם תחת רשות האברים, שהם כח ע' אומות והשרים והסטרא אחרא כנ"ל, שאז רשות אחרים עליהם ואינן יכולין לעסוק בתורת ועבודת השי"ת כראוי, ומכל מקום אינו מייאש את עצמו מתורתו ועבודתו של השי"ת מכל וכל, רק מצפה לישועה, וכמ"ש (ישעיה ח, יג) 'וחכיתי לה' המסתיר פניו מבית יעקב' וגו', ונותן לב להבין ולדעת כי בכל המדרגות אינו נפרד ממנו יתברך, שמלכותו בכל משלה גם בתוך הקליפות כנדוע, ואז יקיים בעצמו 'מבטן שאול שועתי אליך' וגו' (יונה ב, ג), ואז עושה יחוד ומעלה מיין נוקבין מעומקא דתהומא תתאה עד רום המעלות, שהוא מעלה נפלאה'.

'ממזרח שמש עד מבוא וגו' (תהלים קיג, ג)^ט, 'שהצדיק נקרא 'שמש', כמאמר (בר"ר נח, ב) 'עד שלא שקעה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל וכו'^ט, הרי שהצדיק נקרא 'שמש', וזהו 'ממזרח שמש' דהינו שהמח שלו בהיר וזך ודבוק בהשם 'תברך', 'עד מבואו' דהינו כשסתלק הבהירות ונפל ממדרגתו, ולעולם צריך להיות 'מהלל שם ה' ולהתאמץ לעלות אל השם 'תברך באותו מדרגה שהוא עכשו:

וזהו נקרא 'נעשה' קדם ל'נשמע', אף בנפילתנו ממדרגתנו להדבק בהשם 'תברך באותה מדרגה כנ"ל, ואחר כך 'נשמע', שעקר השמיעה הוא לשון הבנה"^ט, דהינו שפא למדרגה יותר גדולה כנ"ל, וזה הוא עקר קבלת התורה שקבלו ישראל. ולכן התפאר השם 'תברך בזה מאד שקבלו התורה בגדל האמת והשיגו האמת שלעולם יהיו דבוקים בהשם 'תברך ולא יפרדו ממנו אף בנפילם ממדרגתם, וזהו עקר ההלכה וההנהגה הישראלית וכזה צריך להלך:

עיקר קבלת התורה היתה שקיבלו ישראל להידבק בהש"ת גם בנפלים ממדרגתם וזהו עיקר הנהגת בני

ובמה יבא להשם 'תברך פשנפל ממדרגתו, שהרי נטל ממנו המחין והדעת, אף שהשם 'תברך הוא מלא כל הארץ כבודו', דהינו אפלו במקום שהוא 'כל הארץ', שכלו ארציות, שהוא רק חמר עב, אף על פי כן מלא כבודו 'תברך. והנה השם 'תברך נקרא 'חי החיים'^ט, דהינו שכל החיים שבעולם בהמות חיות ועופות ומין האדם החיות שלהם הוא השם 'תברך'^ט, וזהו 'חי החיים', שהוא 'תברך החיות של כל החיים, ויחשב פשנפל ממדרגתו הלא חי אני, ומי הוא החיות שלי הלא הבורא 'תברך, ונמצא יש פאן גם כן הוא 'תברך, אף שהוא מצמצם מאד:

וזהו אמר הקדוש ברוך הוא 'מי גלה רז זה לבני', רצה לומר 'מי' דהינו פשה חושבים מי הוא החיות שלהם, זה 'גלה' להם 'רז זה' להקדים 'נעשה' ל'נשמע' כנ"ל:

וזהו 'ביום הנה באו מדבר סיני', דרשו רבותינו ז"ל שיהיו חדשים עלך פיום שנתנה. ואיך אפשרות הענין, הלא

כשניטל מכונן הדעת והמוחין יחשוב שאעפ"כ הוא חי וחיותו הוא מהש"ת הנמצא כאן

ע"י שזוכר מי מחיהו יודע להקדים נעשה לנשמע

בכל יום צריך להקדים נעשה לנשמע שזהו עיקר קבלת התורה

◆ ציונים ומקורות ◆

טו. 'ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה'." טז. 'וזרח השמש ובא השמש' (קהלת א, ה), עד שלא השקיע שמשו של משה הזריח שמשו של יהושע וכו', עד שלא שקעה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל וכו', עד שלא השקיע הקב"ה שמשה של שרה הזריח שמשה של רבקה'. יז. ראה לעיל ד"ה בשעה: 'שמיעה היא מלשון בינה כמאמר 'כי שומע יוסף'. יח. תיקו"ז מא: קטו. וראה יומא עא. 'מחיה חיים'. וברש"י: 'הוא הקדוש ברוך הוא'. יט. עיין להלן פר' קדושים ד"ה ולפני מי: 'בכל דבר ודבר הוא חיותו יתברך שמו, על דרך משל אדם מדבר עם חבירו, בלתי ספק שלא עם הגוף העכור מדבר כי

במה נחשב הוא, רק עם חיות הנשמה אשר בו מדבר, רק שאינו מושג כי בלתי אפשרי לעיני בשר להשיג זה, כל שכן וכל שכן עד אין סוף ותכלית מלך מלכי המלכים הקב"ה דק על דק וכל משרתיו שואלים איה מקום כבודו שא"א לעיני בשר לראותו ולהשיג 'כי לא יראני האדם וחי' (שמות לג, ב) וא"א להסתכל רק בדברים המוחשים אמנם הנעלם המחיה דבר ההוא לא יתראה, אבל דבר ברור הוא שאלולי חיותו יתברך השוכן בדבר ההוא לא היה הדבר ההוא כלל, כדכתיב 'אפס בלתי' שבלתו הכל אפס גמור'. כ. ראה רש"י שם: 'לא היה צריך לכתוב אלא ביום ההוא מהו 'ביום הזה', שיהיו דברי

סֵפֶר
עֲבוֹדַת
יִשְׂרָאֵל

פרשת יתרו

קבה"ת בחודש
סיון מול
תאומים סוד
התפארת

בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. הֵנָּה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא סִינּוֹן שָׁבוּ נִתְּנָה תּוֹרַת זִוְרַח מִזֶּל תְּאוּמִים וְהוּא בְּרֹזָא דִּיעֶקֶב אֲבִינוּ שְׁלִישִׁי לְאַבוֹת כְּמִבְּאֵר בַּזְהַר הַקְּדוֹשׁ.^א
וְהוּא סוּד הַתְּפָאֲרַת אֲשֶׁר שָׁם סוּד הַחֲבוּר כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל עִם דּוּדָה. וְלָזֶה מוֹרָה מִזֶּל תְּאוּמִים, כִּי הֵם יַחַד יִדְבְּקוּ כְּתְאוּמִי צְבִיָּה. וְזֶה נִתְּגַלָּה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי כְּמוֹ שְׁמוּבָא בַּזְהַר הַקְּדוֹשׁ (ח"ג צ"ז):^ב 'אֵימְתִי נַחֲתִית הָאֵי טְלָא בְּשְׁלִימוּתָא כַּד קָאִים יִשְׂרָאֵל עַל טוֹרָא דְסִינַי'. וְזֶה שְׁכָתוּב 'וַיַּחֲזֵן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הַהָר', וּפְרָשׁ רַש"י 'כְּפִאִישׁ אֶחָד בְּלֵב אֶחָד' כְּמוֹ שְׁרָאוּי לְהֵיוֹת בְּזִמְנֵי הַיַּחְוּד:

שְׁמוּשְׁכִין אֶת הַלֵּב כְּאַגְדָּה^א. וּבְוֹדָאֵי זֶה וְזֶה דְבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים, כִּי נִתְּגַלָּה עֲלֵיהֶם חֲבַת הַקְּדוֹשׁ בְּיַחְוּד הַגְּדוּל הַמוֹשֵׁף אֶת לְבָם כְּאַגְדָּה וְקָשִׁים כְּגִידִין כְּפִדּוּעַ לְיִוְדְעֵי חַן:

וְאִשָּׁא אֶתְכֶם עַל בְּנֵי נְשָׁרִים. פֶּרֶשׁ הָרַב הַגָּאוֹן מוֹרְנוּ הָרַב לְוִי יִצְחָק ז"ל,^א כִּי שָׁם הַנְּשָׁר נִקְרָא עַל מַעֲשָׂהוּ כִּי נוֹשֵׁר נוֹצוֹתָיו וְחוֹזֵר וּמִתְחַדֵּשׁ בְּנוֹצוֹת חֲדָשִׁים לְזִמְנֵי יְדוּעַ. וְזֶה שְׁאָמַר 'תִּתְחַדֵּשׁ כְּנֶשֶׁר נְעוּרֵיכִי' וְכִמוֹ שְׁפָרַשׁ רַש"י בְּתַהֲלִים (קג, ה) עֵינֵי שָׁם^ב. וְכִמוֹ זֶה הַעֲנִיֵן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִתֵּן לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְפִי רְאוּת עֵינֵינוּ שְׁיִקְרָאוּ מְהֻלְכִים וְאֵינָם יְכוּלִים לְהֵיוֹת בְּמִדְרָגָה אַחַת אֶפְלוּ בְּגִדְלוֹת הַמַּחֲזִין וּבָא לָהֶם אֵיזָה קִטְנוֹת וְהֵם שָׁבִים וּמִתְחַרְטִים מִיָּד וּמִתְחַדֵּשִׁים לְבַקְרִים, וְזֶה הוּא כְּמוֹ מַעֲשֵׂה הַנְּשָׁר כְּפִי לְוִי, וְזֶהוּ 'וְאִשָּׁא אֶתְכֶם עַל כְּנֵפֵי נְשָׁרִים', וְהֵבֵן:

וְהֵנָּה רַש"י פֶּרֶשׁ הַדְּמִיוֹן לְנֶשֶׁר שְׁאִינוּ מִתְיָרָא רַק מִן הַחֵץ וְלִכְּנֵי נוֹשָׂא גּוֹזְלֵיו עַל כְּנֵפָיו וְאוֹמֵר 'מוֹטֵב יִכְנַס הַחֵץ

וּמִשָּׂה עָלָה אֵל הָאֱלֹהִים וַיִּקְרָא אֵלָיו ה'. הַפְּתוּב מְרַמֵּז לָנוּ דְרָף הָעֲבוּדָה שְׁתַּחֲלֵתָה לְהַתְחִיל בִּירְאָה לְפָנֵי ה' יִתְבַּרַךְ, וְזֶה שְׁעָלָה אֶל הָאֱלֹהִים, וְאַחַר כֵּן נִתְּגַלָּה עָלָיו ה' בְּחִינַת אֶהְבֶּה וְחֻסָּד:

תחילת
העבודה היא
ביראה ואח"כ
מתגלה בחינת
אהבה

כִּי תֹאמַר לְבַיִת יַעֲקֹב וְתִגִּיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל. חַז"ל דְּרָשׁוּ (שְׁכַת פז).
'דְּבָרִים שְׁקָשִׁים כְּגִידִין', וְגַם 'דְּבָרִים

היחוד בהר
סיני היה ב'י'
בחינות מושך
הלב וקשה
כגידין

ציונים ומקורות

משה' דברים שמושכין לבו של אדם כאגדה. ואיכא דאמרי, בתחילה פירש מתן שכרה דכתיב 'וישב משה' דברים שמישבין דעתו של אדם, ולבסוף פירש עונשה דכתיב 'ויגד משה' דברים שקשין לאדם כגידין. ד. קדושת לוי פר' יתרו ד"ה ומשה. ה. 'תתחדש כנשר נעוריכי. כנשר הזה שמחדש כנפיו ונוצה משנה לשנה', וכו'.

א. ח"ב עה: ב. 'ואימתי נחת האי טלא כד קריבו ישראל לטורא דסיני כדין נחת ההוא טלא בשלימו ואדכי ואתפסקת זוהמתן מנייהו ואתחברו ביה במלכא וכנסת ישראל וקבילו אורייתא, והא אוקימנא'. ג. 'רבי אומר, בתחילה פירש עונשה דכתיב (שמות יט, כ) 'וישב משה' דברים שמשבבין דעתו של אדם, ולבסוף פירש מתן שכרה דכתיב (שם ט) 'ויגד

בי' וצריך להבין הענין והחסד שעשה עמנו בוראנו, כיון שבלאו הכי לא שיף כאן הטעם מוטב יכנס החץ בי ומי מבלעדיו אשר יורה חצים או ירים את ידו שלא ברשות יוצרנו:

בעת חסד הקב"ה מסיר כל המקטרגים מעל ישראל

אֵלֵּי הָעֲנִיָּן כֹּף, כי בשעת יציאת מצרים וקריעת ים סוף וכן בכל זמן כשמגדיל הבורא ברוך הוא חסדיו על עמו ישראל רוצה המקטרג לקלקל, כמו שאמרו חז"ל (זוה"ק ח"ב קע:): **שָׁאֵמַר הַשָּׁר ה' הִלְלוּ עוֹבְדֵי פוֹכְבִּים וּמַזְלוֹת וְהִלְלוּ עוֹבְדֵי פוֹכְבִּים וּמַזְלוֹת וְכוּ'** ומדוע אתה ברוך הוא נושא פנים להם. וזה הקטרוג נקרא 'חצים' שמורה בלשון כמו שפתוב (ירמיה ט, ז) **'חָץ שָׁחוּט לְשׁוֹנֵם'** וכיוצא בהם. ואף על פי כן הקדוש ברוך הוא מגדיל חסדו ודן את דיננו ומוציא משפטינו לאורה ומסיר כל המקטרגים וסותם פיהם. וזה שפנה הפתוב ואשא אתכם על פני נשרים' ואמר 'מוטב יכנס בי החץ' שהקדוש ברוך הוא מסיר הקטרוג מעל עמו ישראל ולא יכנס בהם החץ ומקבל על עצמו כביכול להשיבם תשובה נצחת ולהסיר כל תלונתה:

עיקר התשובה להתקרב מהיום והלאה

וְעַתָּה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמְעוּ בְקִלְי. איתא במדרש (בר"ר כא, ו) אין 'ועתה' אלא תשובה עין שם. ויש לומר בנדון דידן, שהקדוש ברוך הוא רמז להמתקרבם אליו שאל יתיאשו ואל ייראו מגששת אליו עבור עוונותיהם שעשו מקדם כי העקר על כל פנים להתקרב מהיום והלאה ושלא לחטא

עוד, ולזה 'ועתה אם שמוע תשמעו בקלי', וזה מצות תשובה והוא חסדו הגדול שרוצה לקרב השבים ושלא לזכר להם מעשיהם הראשונים:

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי. דהינו כמו שהאדם שומר בריתו ואינו מוציא השפעתו לבטלה, כן גורם למעלה בעולמות שלא תרד השפע לחיצונים חס ושלום, וזה שאמר 'ושמרתם את בריתי', והבן:

בשמירת הברית גורם שלא תרד השפע לחיצונים

וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְלַכְת פְּהִנִּים וְגו'. דהנה צדיק מושל ביראת אלהים' (שמואל ב כג, ג), דהינו שהוא מתנשא ומתרוםם בגבהי מרומים עד שיכול למשל אפלו על השרים של מעלה ולמנותם כפי רצונו שמבין לטובה, וכמו ששמענו דרך הצדיק הרב **ישראל בעל שם נשמתו בגנוי מרומים,** והנה המלאכים נקראים פהנים לאל עליון, ועושי רצון בוראם למטה בוחרין להם מלאכי רחמים, וזה שהבטיח להם 'ואתם תהיו לי ממלכת פהנים', שאתם תמליכו את הפהנים מלאכי מרום ותפקדו אותם לצבאותם, וכמו שהיה שלמה המלך עליו השלום **'כשם שמלך על התחתונים כן מלך על העליונים'** (מגילה יא:):

הצדיקים מונעים למעלה מלאכים כפי רצונם

וְהָיוּ נְכִינִים לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְגו'. ואמרו בגמרא (שבת פז.) **בשם רבי יוסי** 'דיום אחד הוסיף משה מדעתו. ודריש 'היום ומחר', מה מחר לילו עמו אף היום לילו עמו והסכים הקדוש ברוך הוא על

משה רבינו אבד ליום השלישי לשון המשתמע לתרי אפי

◆ ציונים ומקורות ◆

תשובה, ועתה, אין ועתה אלא תשובה שנאמר (דברים י, יב) 'ועתה ישראל מה ה' אלהיך וגו'.

ו. 'ועתה פן ישלח ידו' (בראשית ג, כב), א"ר אבא בר כהנא מלמד שפתח לו הקב"ה פתח של

ידו. ואפשר לומר דלכן אמר משה גם כן 'היו נכנים לשלשת ימים' (שמות יט, טו) שפרש רש"י 'לסוף שלשה ימים והוא יום רביעי' עין שם, ולכאורה קשה, למה לא אמר בהדיא ליום הרביעי כמו שאמר הקדוש ברוך הוא בדבריו לפי דעתו הקדושה בתחלה 'והיו נכנים ליום השלישי', אלא דאפשר לומר, כיון שהוסיף משה יום אחד מדעתו ונתירא בלבד פן לא יסכים הקדוש ברוך הוא עמו, כדרך הצדיקים שאינם מאמינים בעצמם רק מסתכלים תמיד לרצון הבורא ברוך הוא איך שיהיה. ולכן אמר הלשון 'והיו נכנים לשלשת ימים', דהוא לישנא דמשמעי לתרי אפי, כלומר נראה איך ירצה הבורא ברוך הוא, ואחר כך באמת הסכים הקדוש ברוך הוא על ידו:

ובאור הענין להבין ש'הוסיף יום אחד מדעתו' כבר אמרתי, דאיתא במסכת שבת פרק רבי עקיבא (פו): 'דכלי עלמא בשבת נתנה תורה דכתיב (שמות כ, ח) 'זכור את יום השבת לקדשו', ולהלן כתיב (שם יג, ג) 'ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים', מה להלן בעצומו של יום אף כאן בעצומו של יום' עין שם. ונוכל לומר, כיון שעל פי דעת משה שהוסיף יום אחד בהסכמת הקדוש ברוך הוא ונתן לנו את התורה בשבת, רמז לנו במלת 'זכור את יום השבת' לגזרה שזה 'זכור זכור' להורות לנו על 'עצומו של יום'.

משה רבינו רצה שיקבלו את התורה בשבת כדי שיקבלו את התורה מבחינת זכור

מה שאין כן לפי דעת כביכול בתחלה לתת לנו התורה מקדם בחמישי לחדש שהוא יום ששי ערב שבת, לא היה צריך לומר זכור רק 'שמור את יום השבת' כמו שכתוב בדברות האחרונות (דברים ה, יב) כי אין כאן גזרה שזה הנ"ל. וידוע מזהר הקדוש כי בחינת זכור גבוה מבחינת שמור כמו שמוכא ברעיא מהימנא (ח"ב צב). 'זכור לדכורא שמור לנוקבא' עין שם, ולזה חפץ משה והוסיף יום אחד מדעתו כדי לקבל התורה בששי לחדש בשבת כדי שיקבל התורה מבחינת זכור שיצטרף לכתב לגזרה שזה. (ואפשר כי אם היינו מקבלים התורה מבחינת שמור לא היו הלוחות נשברים כי הוא בחינה קטנה, אבל מבחינת זכור שהוא גבוה שלטה בהם עין הרע ונשברו):

ובאופן אחר נראה לבאר, כי משה רבנו עליו השלום היה רוצה שנקבל התורה ביום שבת קדש כי יום קדוש הוא ומרום ונשא, וכונתו היה כיון שיקבלו ישראל את התורה בקדשה הנפלאה הזאת, ישמרו ויקימו אותה לעולם ולעולמי עולמים, וזה שדרש 'היום ומחר מה מחר לילו עמו', כי אלף השביעי נקרא מחר כמו שאמרו (עירובין כב.) היום לעשותם ומחר לקבל שחרם, דהינו לעתיד, ואז יהיה החבור ודבוק כנסת ישראל עם דודה תמיד אפלו בבחינת לילה שהוא כעת זמן ירידת המחין, אבל

משה רבינו רצה שיקבלו בני התורה בשבת שעי"ז ישמרו אותה לעולם

◆ ציונים ומקורות ◆

הוסיף משה כלום. לשלשת ימים כמו ליום השלישי. ח. כ"ה בדפ"ר. ולשון הפסוקים: 'והיו נכונים ליום השלישי'. היו נכונים לשלושת ימים.

ז. 'לסוף ג' ימים הוא יום ד' שהוסיף משה יום אחד מדעתו כדברי רבי יוסי (שבת פז.) ולדברי האומר בששה בחדש ניתנו עשרת הדברות לא

ספר
קדושת
לוי

פְּרֻשֶׁת יִתְרוֹ

נקמת ה' כמנצרים היתה לא בשביל שעברו על רצון ה' רק בשביל משה וישראל

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כַּוֵּי'.
פרוש זה שעשה נקמה במצרים לא היה מחמת שעברו על רצון ה' יתברך, רק מחמת משה וישראל עמו. וזהו 'פי ה' נלחם להם במצרים' (שמות יד, כה), 'להם' דיקא²:

כשהמלך ניצח במלחמה והורג רק המלך המתנגד ומולך על עמו מתרבה בזה כבודו משא"כ כשהורג על שונאיו

עַתָּה יַדְעֵתִי כִּי גָדוֹל ה' מִכָּל אֱלֹהִים כִּי בִדְבַר אֲשֶׁר זָדוּ עָלֵיהֶם. וְהִנְרָאָה, דִּהְיִנָּה יֵשׁ נִצְחוֹן לַמַּלְכוּת בְּמַלְחָמָה נֶגְדַּ אַנְשֵׁי מַלְחָמָתוֹ אֲשֶׁר נוֹשַׁע בְּרַב חַיִּל וְהוֹרֵג בְּשׁוֹנְאָיו הָרֹג רַב, וּבָזָה יָצָא טְבָעוֹ בְּעוֹלָם שְׁנוּצַח כָּל הַמַּלְחָמָה, אַכֵּן מִכָּל מְקוֹם לֹא נִתְּוֶסֶף לַמַּלְכוּתוֹ וּמִמְשַׁלְתּוֹ יוֹתֵר רַבּוּי עִם מִמָּה שְׁהָיָה לוֹ מִקֶּדֶם. אַךְ יֵשׁ נִצְחוֹן אַחֵר, וְהוּא כְּאֲשֶׁר יִהְיֶה לְאִישׁ רִיבּוֹ לְבַד, הֵינּוּ לְהַמְלִיךְ הַמְּנַגְּדוֹ, וַיִּתֵּר הָעַם וַחֲיִלוֹתָיו יִקַּח חַיִּים לְמַדִּינָתוֹ תַּחַת

ממשלתו וימלך עליהם. נמצא במדרגה זו יותרת הכבוד יש לו ממה שהיה לו מקדם, פי עכשו ימלך על רבוי עם ומישב מדינתו מעם ועם:

הש"ת דן את המצרים במים שהוא כוחם מכוחות עליונים ובוה נראה גדולת ה' שלא בשל כוחם רק השתמש בו נגדם

וְהִנֵּה כְּאֲשֶׁר רָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם שְׂדֵמוֹ לְאַבְדָּם בְּמַיִם כְּפִרוּשׁ רַש"י בְּפִרְשֵׁי שְׁמוֹתַי, הָיָה יָכוֹל לְהִבְיֵא אֵשׁ וּלְיַבֵּשׁ הַמַּיִם וּלְכַטְּלוֹ, אַךְ לֹא הָיָה נֶכְרַ גְבוּרַת מִמְשַׁלְתּוֹ עַל הַמַּיִם כִּי צָרִיךְ לְסוּר לְמַשְׁמַעְתּוֹ וּלְשִׁמְעַתּוֹ בְּקוֹל דְּבָרוֹ. אַךְ כְּאֲשֶׁר פָּעַל וְעָשָׂה בְּאוֹתוֹ דְּבַר בְּעַצְמוֹ, דִּהְיִנּוּ לְמַיִם צְוָה לְמִידָן בִּיהַ יֵת מִצְרָאֵי, וְשָׁמְעוּ לְקוֹל דְּבָרוֹ וְטָבְעוּ אֶת מִצְרַיִים, וּבָזָה נִתְּוֶסֶף לוֹ מִשְׁרֵתּוֹ עוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ, כְּמוֹ מִדְּרָגָה ב' הַנ"ל, וְזוֹ גְדֻלַּתוֹ יוֹתֵר, שְׁאֲשֶׁר הָיָה כַּחַ הַמִּצְרַיִים בְּמַיִם מִהַפְּחוֹת עֲלִיוְנַיִם וְשָׂרִים שְׁלֹמְעֵלָה לְשֹׁלֵט בְּיִשְׂרָאֵל, וְנִהְפָּךְ הוּא, לֹא זֶה בְּלֶבֶד שְׁמַכְטֵל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ

ציונים ומקורות

מחמת, גדול חביבותו ואהבתו העזה הוא שונא ומכלה ומשבר ומכרית את כל המעיקים את בנו מחמת אהבה שאוהב לבנו, וזה שאמר אדמו"ר בוצינא קדישא מהו' דב בער שנקרא 'גבורה שבחסד'. כך מחמת גודל אהבה שאוהב המקום לבני ישראל והם נקראו בנים והוא משבר ומכרית ומגדע ונפרע את המעיקים והמצירים אותנו. ג. שמות א, י ד"ה נתחכמה לו: 'ורבותינו דרשו נתחכם למושיען של ישראל לדונם במים, שכבר נשבע שלא יביא מבול לעולם'. ד. עיין זוה"ק ח"ב כט: 'פרעה הוה שולטניה במיא דכתיב (יחזקאל כט, א) 'התנים

א. 'וישמע יתרו כהן מדין חותן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים'. ב. ע"ע לעיל פר' בא ד"ה או יבואר החודש: 'הכלל הוא, השם יתברך ביציאת מצרים עשה מידת גבורה במצרים ומידת חסד עם ישראל, כנאמר 'כל בכוריהם הרגת ובכורך ישראל גאלת'. וזהו 'גבורה שבחסד', מחמת כי חסדו על ישראל עושה גבורה בשונאיהם'. וע"ע להלן קדושה חמישית לחנוכה ד"ה ונראה דהנה אהבת: 'אהבת הבורא ברוך הוא לבני ישראל עם קרובו חיבה יתירה נודעת לנו, שכשאחד אוהב את בנו

הוא את כחם, גם את זה עשה אלהים לטל הכחות מידם ולהביא תחת ממשלתו, אשר ישלטו אלו הכחות בעצמם בצווי הבורא ברוך הוא לעשות נקמה במצריים. וזהו שאמר הכתוב 'כי גדול ה' מפל האלהים', כי המ"ם של 'מפל' במקום 'מן', רצה לומר 'מן האלהים' דהינו מהם נתוסף גדלות, וכיצד היה זה, לזה אמר 'כי בדבר אשר זדו עליהם' נתהפך:

ויבא משה ואהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלהים. בשכר שאמר יתרו 'קראן לו ויאכל לחם' (שמות ב, כ) זכה שייכת בתורה 'לאכל לחם לפני האלהים':

מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך כו'. ויאמר משה כי יבא

בשכר שנתן יתרו לחם למש"ר זכה לכתב עליו 'לאכול לחם' לפני האלוקים'

צ"ב שיתרו פתח בדבר אחד וסיים בדבר אחר

אלי העם כו'. ויאמר נבל תבל כו'. לכאורה אינו מדקדק, דמתחלה שאל לו מה זה ש'כל העם נצב עליך', ואחר כך אמר לו 'כי כבוד ממך הדבר', פתח בדבר אחד וסיים בדבר אחר:

אף יש לומר הפרוש, דהנה האדם צריך להיות הולך ממדרגה למדרגה ולא להיות נצב על מעמד בחינה אחת. והנה כשצדיק מדבר עם אנשים פחותים מערך שלו, אז הם מבלבלים אותו, אף מי שהוא צדיק גדול יכול להעלות אותם על ידי הדבור, אף שהוא עבודה גדולה:

לזה שאל לו מתחלה מה זה ש'כל העם נצב עליך' שהם בבחינת נצבים במעמד אחד, והיה קשה לו על משה שידבר כל היום עם האנשים אשר הם נצבים במעמד אחד, אז השיב לו משה הם באים אלי לתקנם ואני מעלה אותם

כשהצדיק מדבר עם אנשים פחותים הם מבלבלים אותו אך צדיק גדול יכול להעלותם בדיבור

ביאור הויכוח של יתרו עם מש"ר

◆ **ציונים ומקורות** ◆

זלה"ה שיש יחודים בדיבור, בין בדיבור תורה ותפילה ובין בדיבור עם חבירו בשוק, ויוכל לחברו ולהעלותו לכל אחד לפי מדרגתו, יש על ידי דיבור דקדושה, ויש על ידי דיבור חול' וכו'. וע"ע דגל מחנה אפרים פר' מצורע ד"ה ואח"כ מפרש: 'יש אנשים שהצדיק מעלה אותן בתורתו ותפילתו, ויש אנשים שאינו יכול להעלותן כי אם בשיחה שלו, על דרך (תהלים א, א) 'ועלהו לא יבול' אפילו שיחת חולין יש בו צורך אף שנראה שהם דברים בטלים, ובאמת הצדיק מעלה אותו על ידי דיבורים שלו שמדבר עמו וכן שמעתי מאא"ז וללה"ה. ולא כל אדם זוכה לזה כמו שאמר אא"ז זללה"ה' וכו'. וע"ע ליקוטי מוהר"ן תנינא תורה צא: 'הצדיקים האמיתיים מדברים לפעמים עם רשעים ומספרים עמהם מעסקי מלחמות וכיוצא בזה מעסקי העולם וכו', ועל ידי זה מקשר אותן ומעלה אותן להשם יתברך'. וע"ע לעיל פר' חיי שרה ד"ה אופן הב'.

הגדול הרובץ בתוך יאוריו". וע"ע שם לד. ה. עיין שמו"ר כו, א: "שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו" (קהלת יא, א), וכי בני אדם שוטים הם שנותנין לחמם על פני המים, ועל מי אמר על יתרו שנתן לחמו למשה שנאמר 'קראן לו ויאכל לחם', הוי 'שלח לחמך על פני המים' זה משה שנאמר (שמות ב, י) 'כי מן המים משיתיהו', למה, 'כי ברוב הימים תמצאנו', ויבוא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם". ו. 'זירא חותן משה את כל אשר הוא עושה לעם ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה עושה לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל העם ניצב עליך מן בוקר עד ערב. ויאמר משה לחותנו כי יבוא אלי העם לדרוש אלהים. כי יהיה להם דבר בא אלי וגו'. ויאמר חותן משה אליו לא טוב הדבר אשר אתה עושה. נבול תבול גם אתה גם העם הזה אשר עמך כי כבוד ממך הדבר לא תוכל עשוהו לבדך'. ז. ע"ע צפנת פענח פר' יתרו: 'על דרך ששמעתי ממורי

בְּדַבּוֹר, אִזְ אָמַר לוֹ אִם כֵּן 'פְּכַד הַדְּבָר' הִזָּה עֲלֶיךָ וְהוּא עֲבָדָא גְדוּלָה לְהַעֲלוֹת אֲנָשִׁים פְּחוֹת מֵעֶרְךָ שְׁלֶךְ":

אָבֵל דְּבוֹר הַגְּשָׁמִי אִי אֶפְשָׁר לְכָלֵל זוּלָּת דְּבוֹר אֶחָד:

בַּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְּבַר סִינַי. דְּהֵנָּה יְדוּעַ דְּרַב יוֹסֵף נִקְרָא 'סִינַי', מִחֲמַת שְׁהָיָה בְּקִי בַּהֲלָכוֹת וְהָיָה כּוֹלֵל כָּל הַשְּׁמַעְתוֹת וּמִסְכָּתוֹת וְכִנּוּ אוֹתוֹ בְּשֵׁם 'סִינַי'. וְהָא חֲזִינָן דְּתַבַּת 'סִינַי' הוּא מוֹרָה עַל כּוֹלָלוֹת הַכֹּל, שְׁשָׁם נִכְלָלוּ כָּל הַתּוֹרָה וְהַדְּבוּרִים:

'סיני' מורה על כללות הכל ששם נכללו כל התורה והדיבורים

וְהֵנָּה יְדוּעַ דְּקוּל הוּא בְּחִינָה כְּלוּל מִכְּמָה בְּחִינּוֹת, מֵאֲשׁ וְרוּחַ וּמִים י"א. וְהֵנָּה דְּבוֹר אֱלֹהִים אֵין לְשַׁעַר מָה שְׁיִכּוֹל לְכָלֵל, וְאֶצְלוּ יִתְבַּרַךְ אֵין חֲלוּק בֵּין קוּל לְדְבוֹר, כִּי יָכוֹל לְכָלֵל בְּדְבוֹר כָּל הָעֲנִינִים, כְּמוֹ שְׁשַׁמְעֵנוּ בְּהַר סִינַי 'אֲנֹכִי וְלֹא יְהִיָּה לְךָ' וְשִׁנֵּי דְבוּרִים אֱלוּ כְּלָלוּ כָּל הַתּוֹרָה י"ב מָה שְׁאֵין הֵפֵּה יָכוֹל לְדַבֵּר,

דיבור השי"ת כולל כל הענינים משא"כ דיבור הגשמי

אָמְנָם כְּשֶׁאָדָם מֵאֲמִין שְׁכָל הַבְּלִים וְהַדְּבוּרִים הַיּוֹצְאִים מִפִּי הֵם הַכֹּל כַּח וְחִיּוֹת הַבּוֹרָא וְרוּחַ ה' דְּבַר בּוֹ, וְאִז כְּשֶׁמְקַשֵּׁר הַדְּבוֹר בְּקוּל וְהַקּוּל בְּמַחְשָׁבָה בְּשֵׁרֵשׁ הַרוּחָנִי וְחִיּוֹת אֱלֹהוֹת, אִז אֵף עַל פִּי שְׁאֵין הַדְּבוֹר יָכוֹל לְכָלֵל כְּמָה דְּבוּרִים, יָכוֹל הוּא לְהִיּוֹת מִכְּמָה עֲנִינִים וְכְמָה שְׁכְּלִיִּים וְהַדְּבוֹר מִתְּפוּצֵץ לְכְמָה חֲלָקִים כִּיּוֹן שְׁהוּא דְּבוֹר אֱלֹהִים י"ג, כְּמוֹ שְׁאָנוּ רוֹאִים בַּתּוֹרָה כָּל דְּבוֹר שֶׁל מִשָּׁה שְׁכָתוּב בַּתּוֹרָה כָּל תַּבָּה כְּלוּל מִכְּמָה עֲנִינִים בְּדִלִין וּמִתְּפַרְשִׁין לְכְמָה גּוּנִין. לְכֵן דְּבָרֵי הַתַּנְאִים וְאִמּוֹרָאִים כָּל דְּבוֹר כְּלוּל מִכְּמָה עֲנִינִים, מִחֲמַת שְׁהָיָה דְּבוּרִים נִקְשָׁר בְּשֵׁרֵשׁ וְכַחוֹת אֱלֹהוֹת:

וְהֵנָּה כְּתִיב (תהלים קכה, ב) 'יְרוּשָׁלַיִם הָרִים סְבִיב לָהּ וְה' סְבִיב לְעַמּוֹ', דְּ'יְרוּשָׁלַיִם' הוּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שְׁשָׁם

כשנאמין שכל דיבוריו הם כח הבורא ומקשרם בחיות אלוקות יכול להיות בדיבור אחד כמה ענינים ושכליים

צריך לידבק בשורשי מידות חסד וגבורה בלי תערובת רע

◆ ציונים ומקורות ◆

על כן דבר אתה עמהם'. ט. ברכות סד. הוריות יד. י. ראה רש"י שם ד"ה סיני. יא. עיין זוה"ק ח"ב מג: 'קול איהו חד, ואיהו תלתא גוונין אשא ורוחא ומיא, וכולהו חד ברזא דקול'. וע"ע תיקו"ז קד: 'מלבא נפיק אשא, מכנפי ריאה רוחא, ממוחא מיא, ורוחא אחיד במים ואשא ואתעביד קול'. יב. עיין זו"ח סח: וע"ע אור החיים שמות כ, א: 'וראתי לתת טוב טעם בהשמעת ה' לישראל ב' דברות 'אנוכי' ולא יהיה לך', כי הם ב' שורשים לב' כללות המצוות מצוות עשה ומצוות לא תעשה, 'אנוכי' היא עיקר ושורש כל מצוות עשה, 'לא יהיה לך' וגו' היא עיקר ושורש כל מצוות לא תעשה, לזה נטע ה' בהם מפי אל עליון שורשי ב' עיקרי המצוות שבוה לא תימוט תורה מזרעינו לעולם ועד'. יג. ראה סנהדרין לד.

ח. ע"ע להלן פר' תרומה ד"ה או י"ל דהנה: 'כאן (שמות כה, ב) מצינו שאמר ה' אל משה 'דבר אל בני ישראל' וכו', דהצדיק שומר מאוד את דיבורו שלו עם המון עם, משום כשאדם מדבר עם בני אדם המונים יכולין להפסיק אותו מדבקות השם יתברך, זולת אם זה האדם יכול להתרומם על ידי דיבור הצדיק, אז רשאי הצדיק לדבר עמו, כי אדרבה על ידי דיבורו בדבקות ה', עושה רושם בדיבורו ויכניס אותו גם כן אל הקדושה וכו'. והנה כשחטאו בעגל ונפסקו מקדושתם שחזרו לזוהמתן, אז היה משה מתיירא לדבר עמהם. לזה בא הציווי מאת השם יתברך אליו 'דבר אל בני ישראל', רצה לומר שהם זרע ישראל בני אברהם יצחק וישראל, אשר בדברך עמהם בודאי תגביה ותרומם אותם אל הקדושה וידבקו 'לי' לשמי,

סֵפֶר
זאת
זְכָרוֹן

פְּרִשְׁת יִתְרוֹ

המקבל עול
תורה מתפרנס
בריוח בלא
גייעה

בְּפִרְשֵׁת יִתְרוֹ בְּפִסּוּק (שמות יט, ב)
וַיִּסְעוּ מֵרְפִידִים כּוֹאֵל. דְּהֵנָּה
אֵיתָא (אבות פ"ג מ"ה) 'כָּל הַמִּקְבֵּל עָלָיו עַל
תּוֹרָה פּוֹרֵק מִמֶּנּוּ עַל מְלָכוֹת וְעַל דְּרָךְ
אָרְץ'. כִּי כָּל הָעוֹלָמוֹת נִבְרָאִים בְּתוֹרָה,^א
וְהוּא מְקַיֵּם בְּזוֹהֵי, מִמִּילָא יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה
בְּרוּחַ בְּלֹא טַרַח וְיִגִיעָה. וְזוֹה 'וַיִּסְעוּ
מֵרְפִידִים' וַיִּחַנּוּ בְּמִדְבָּר, שְׁהֵי לָהֶם
צָרְכָם הַפְּקָר כְּמוֹ מִדְבָּר שְׁהוּא הַפְּקָר
לְפִלָּה. וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה
(סנהדרין מט.) ' [על] 'וַיִּקְבֵּר בְּבֵיתוֹ בְּמִדְבָּר'
(מלכים א ב, לד):

בְּפִסּוּק (תהלים לו, ח) מַה יִּקְרַח חֲסִידֶיךָ
אֱלֹהִים! דְּהֵנָּה אֵיתָא (סוכה מט:)
'כָּל אָדָם שֵׁישׁ בּוֹ חֵן בְּיָדוֹעַ שֵׁישׁ בּוֹ
יִרְאֵת שָׁמַיִם'. דְּהֵנָּה כְּתִיב (בראשית ו, ח)
'וַנַּח מִצָּא חֵן בְּעֵינַי ה' ". דְּאָדָם צָרִיךְ
לְהֵיטֵיב רַךְ בְּקִנְיָה וְאֵל יִהְיֶה קָשָׁה כְּאָרְזוֹ,
דְּהֵנָּה אֵיתָא" דְּקִנְיָה הוֹלֵךְ עִם כָּל אֶחָד
וּמְתַנַּעֵנַע עִם כָּל הָרוּחוֹת שְׁבַעוֹלָם, אָךְ
הוּא מְחַבֵּר בְּשִׁרְשׁוֹ, מַה שְּׂאִין בֵּין אָרְזוֹ
הוּא טוֹב, שְּׂאִין הָרוּחוֹת מְזִיזוֹת אוֹתוֹ
מִמְקוֹמוֹ, רַק רִיחַ שְׁמַצְד אֶחָד יֵשׁ
כְּשֶׁנוֹשֵׁב הוֹפְכוֹ וְעוֹקְרוֹ מִשִּׁרְשׁוֹ. כֵּן צָרִיךְ

צריך להיות רך
כקנה וישאר
דבוק בשרשו,
והקשה כארז
אף שהוא
לש"ש יכול
להיות שיעקרו
אותו מהשרש

◆ ציונים ומקורות ◆

מופקר לכל'. וברש"י: "מופקר לכל', לעניים
להתפרנס מביתו'. ז. 'מה יקר חסדיך אלהים
ובני אדם בצל כנפיק יחסיון'. ח. תענית כ.
'טובה קללה שקילל אחיה השילוני את ישראל
יותר מברכה שבירכן בלעם הרשע, אחיה
השילוני קללן בקנה, אמר להם לישראל (מלכים
א יד, טו) 'זהכה ה' את ישראל כאשר ינוד הקנה',
מה קנה זה עומד במקום מים וגזעו מחליף
ושרשיו מרובין, ואפילו כל הרוחות שבעולם
באות ונושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו, אלא
הולך ובא עמהן, דממו הרוחות עמד הקנה
במקומו, אבל בלעם הרשע בירכן בארז שנאמר
(במדבר כד, ו) 'כארזים עלי מים', מה ארז זה אינו
עומד במקום מים ואין גזעו מחליף ואין שרשיו
מרובין, אפילו כל הרוחות שבעולם נושבות בו
אין מזיזות אותו ממקומו כיון שנשבה בו רוח
דרומית עוקרתו והופכתו על פניו וכו'. תנו רבנן
לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז'
וכו'. ט. עפ"י כתי"ק החידושי הרי"ם, ובדפוס
פיעטרקוב 'ומתיגע'.

א. 'ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ויחנו
במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר'. ב. עיין
זוה"ק ח"א קלד. 'תא חזי, כד בעא קוב"ה וסליק
ברעותא קמיה למברי עלמא, הוה מסתכל
באורייתא וברא ליה, ובכל עובדא ועובדא
דברא קוב"ה בעלמא הוה מסתכל באורייתא
וברא ליה'. ג. עיין שם ח"ב קסא: 'השתא כל
מאן דאסתכל בה באורייתא ואשתדל בה,
כביכול הוא מקיים כל עלמא, קודשא בריך הוא
אסתכל באורייתא וברא עלמא, בר נש מסתכל
בה באורייתא ומקיים עלמא, אשתכח דעובדא
וקיומא דכל עלמא אורייתא איהי, בגין כך
זכאה איהו בר נש דאשתדל באורייתא, דהא
איהו מקיים עלמא'. ד. עיין בכורות ה: 'מאי
לשון 'רפידים' וכו', ר' יהושע אומר שריפו עצמן
מדברי תורה'. ה. ע"ע להלן ד"ה פי' עוד על
כל הפסוק ויסעו מרפידים, פר' עקב ד"ה והנה
אותו עולם. ו. 'ויקבר בביתו במדבר', אטו
ביתו מדבר הוא, אמר רב יהודה אמר רב
כמדבר, מה מדבר מופקר לכל אף ביתו של יואב

הָאָדָם לְכֹל מִי שֶׁבָּא עָלָיו, צָרִיף לְהַכְנִיעַ עֲצָמוֹ לְפָנָיו וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵתוֹ, אֶף לְהִיּוֹת דְּבוּק בְּשִׁרְשׁוֹ, וְלֹא יִקְפִיד עַל שְׁמִכְנִיעַ עֲצָמוֹ. וְזֶה כָּל הַמַּעֲבִיר עַל מַדּוּתוֹ מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ כָּל פְּשָׁעֵיו (ר"ה יז). מֵה שְׂאִין בֶּן מִי שֶׁהוּא קָשָׁה כְּאֶרֶז, הֵגֵם שְׂכֻנָּתוֹ לְשָׁמַיִם וְאֵין כָּל הַרוּחוֹת יְכוּלוֹת לְזוּזוֹ, יֵשׁ רוּחַ אֶחָד קָשָׁה, מִי שֶׁהִשְׁעָה מְשַׁחֶקֶת לוֹ שְׂאֵנִי (בְּרֻכּוֹת ז:), יְכוּל חֲלִילָה לְעַקְרוֹ מִשִּׁרְשׁוֹ, וְעַל כֵּן 'יְהֵא אָדָם רַךְ כְּקִנְיָה וְאֵל יְהֵא קָשָׁה כְּאֶרֶז':

וְזֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ, 'וְנַח' מִי שֶׁהוּא נוֹחַ וְרַךְ כְּקִנְיָה, נוֹחַ לְבְרִיּוֹת הוּא נוֹחַ לְשָׁמַיִם יי, 'מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי הַשָּׁמַיִם' אֲשֶׁר הִמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכֹל הָאָרֶץ לְהִשְׁגִּיחַ בְּמַעֲשֵׂה בְנֵי אָדָם יי, הוּא מוֹצֵא חֵן בְּעֵינֵיהֶם, כִּי כָּל הַמַּעֲבִיר עַל מַדּוּתוֹ מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ כָּל פְּשָׁעֵיו, וְאֵינוֹ נֶעְנֵשׁ עַל יְדֵיהֶם:

הנח לבריות מוצא חן בעיני ה' ואינו נענש על פשעיו

אֶף מִי שֶׁהוּא יָרָא שָׁמַיִם זוֹכֵה לְהִשְׁגָּחָה בְּעֵינָא טָבָא, כְּמוֹ שְׁפָתִיב (תהלים לג, יח) 'הִנֵּה עֵין ה' אֶל יִרְאִיו', וְזֶה מְדַרְגָּה יוֹתֵר, כִּי שָׁם מוֹצֵא 'בְּעֵינֵי' לְשׁוֹן רַבִּים, יָמִין וּשְׂמָאל, כְּאֵן זוֹכֵה רַק לְחֻסְדֵי וְרַחֲמִים יי, וְזֶה סֵתֵם 'חֵן', וְזֶה כָּל אָדָם שֵׁישׁ בּוֹ חֵן בְּיָדוֹעַ שֵׁישׁ בּוֹ יִרְאֵת שָׁמַיִם. וְעַל כֵּן בְּיוֹסֵף הִצְדִּיק שְׁפָתִיב בּוֹ (בראשית מב, יח) 'אֵת הָאֱלֹקִים אָנִי יָרָא', זְכָה לְבֵן פְּרֵת יוֹסֵף' (שם מט, כב) לְשׁוֹן 'חֵן' כְּפָרוּשׁ רַש"י יי, וְכֵן 'בֵּן פְּרֵת עָלֵי עֵינִי' (שם) הוּא 'עֵין ה'' שְׂאֵל יִרְאִיו הוּא יי:

וְזֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ מֵה יִקָּר חֻסְדֵי אֱלֹקִים הַחֻסְדֵי שֶׁאֵתָה זוֹכֵה עַל יְדֵי הִירְאָה הַנִּקְרָא 'אֱלֹקִים' יי, כִּי אָפְלוֹ 'בְּנֵי אָדָם' שְׂאָר בְּנֵי אָדָם, 'בְּצִל כְּנִפְיָה' הֵם הַמְצֻוֹת שֶׁלָּהּ שֶׁהֵם נִקְרָאִים 'כְּנִפֵי יוֹנָה' יי, 'יַחֲסִיוֹן'. וְכֵן שְׂאָר הַפְּסוּקִים יֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּדֶרֶךְ הַזֶּה:

ירא שמים זוכה למדרגה גדולה של חן שהיא רק חסד ורחמים

ע"י היראה זוכים לחסד כזה שגם שאר בני חוסים ככל מצוותיו

◆ ציונים ומקורות ◆

על דגלו. יד. 'בן פורת', בן חן, והוא לשון ארמי, 'אפריון נמטייה לרבי שמעון' בסוף ב"מ' (ק"ח:). טו. עיין זוה"ק שם: 'מפני מה זכה יוסף דלא שלטא ביה עינא בישא, מפני שזכה לאשתגחא בעינא טבא עילאה, הדא הוא דכתיב 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין', אמאי הוא 'בן פורת', 'עלי עין', כלומר על סיבת עין דאשתגח ביה' וכו'. וע"ע עמק המלך שער רישא דז"א פנ"א: 'אשרי מי שזוכה להשגחת העין של עינא פקיחא דעתיקא קדישא, שנאמר (משלי כב, ט) 'טוב עין הוא יבורך', כמו יוסף שזכה להבטת והשגחת אור עינא פקיחא הוזה בזכות שלא הביט בעבירה, שנאמר 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין' וכו', 'עינא פקיחא דלא נאים ונטיר תדירא', דכתיב ביה 'הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו'. וע"ע לעיל פר' בראשית ד"ה וזה בן פורת. טז. עיין תיקו"ז פט: יז. ברכות נג: שבת מט.

י. 'ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה, שנאמר (משלי כח, ד) 'עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בם' וכו', איני והאמר רבי יצחק אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו וכו', שעה משחקת לו שאני'. יא. ראה אבות פ"ג מ"י: 'כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו'. יב. ראה זכריה ד, י: 'עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ'. ועיין זוה"ק ח"ג רצג: יג. עיין זוה"ק ח"ג קל. 'כתיב 'הנה עין ה' אל יראיו' וכתיב 'עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ', זכו 'עין ה' אל יראיו', עינא דלעילא וכו', מאי טעמא אקרי חד, תא חזי, בעיניה דתתאה אית עינא ימינא ואית עינא דשמאלא, ואינן תרי בתרי גוונא, אבל הכא לית עינא שמאלא, ותרוייהו בדרגא חד סלקי, וכולא ימינא, ובגיני כך עינא חד ולא תרי'. וע"ע דברי אמת פר' במדבר ד"ה איש

ראשונות, הִצְלַתְּם. וְלִזְהָ יֵשׁ כְּמוֹ רֵאָיָה, שְׂאֵחֵר כֶּף לֹא בִרְךָ לֵה' יִתְבָּרַךְ, רַק עַל הִצְלַת יִשְׂרָאֵל־כִּי, כִּי אִם טַעַם אָמַר עַל אֲבָדֵן מְצָרִים^{בב}:

בְּפֶסֶק (דברים ד, לה) **אֲתָה הָרֵאָתָ לְדַעַת** **כּו'כג**. דִּהְיֶה בְּמְצָרִים שְׂבַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל הַמְּכַשְׁפִּים שְׂאֵסְרוּ וְקִשְׂרוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּהֵם שְׁלֵא יֵצְאוּ לְעוֹלָם, וּכְמוֹ שְׂאִיתָא בְּזִהְרִי שְׁכָל אָמָה וְלִשׁוֹן לֹא הָיָה לָהֶם יְכַלֵּת לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם, וְעַל כֵּן מְשַׁבַּח כְּמָה זְמַנִּין 'אֲשֶׁר הוֹצִיאֲתִיךָ מֵאֶרֶץ מְצָרִים' (שמות כ, ב), 'אֲשֶׁר הוֹצִיאֲךָ מִמְּצָרִים' וכו' (דברים ו, יב)^{כד}. וְכֵן אָנוּ אוֹמְרִים כִּי 'אֵלֹהֵי לֹא הָיָה

וַיִּחַד יִתְרוֹ (שמות יח, ט) **פְּרוֹשׁ יִתְרוֹ** עָשָׂה יְחִיד עַל יְדֵי זֶה לְמַעַלְה בְּשִׁמּוֹת הַקְּדוֹשִׁים, וְכֵן הוּא פְּרוֹשׁוֹ 'בְּרוּךְ ה' שְׂאֵמַר שְׁבֻזָּה שֵׁם הַיְיָ הַ בְּרוּךְ הוּא מִיְחַד בְּאוֹתֵיּוֹתָיו. עוֹד יֵשׁ לְפִרְשׁ, שְׁעַל יְדֵי זֶה נִתְגַּיֵר וּבָא לְתוֹךְ הָאֲחֻדוֹת, וְזֶה 'וַיִּחַד יִתְרוֹ'^ט:

וּמָה שְׂהִקְשִׁיתִי, לְפִרְוֹשׁ הַשְּׁנִי שֶׁל רַש"י, וְהוּא בְּגִמְרָא (סנהדרין צד.), 'שְׁנַעְעָשָׂה בְּשֵׁרוֹ חֲדוּדִין כּו', וְהָא כְּתִיב 'עַל כָּל הַטּוֹבָה' כּו', וְלֹא עַל אֲבָדֵן מְצָרִים. נִרְאָה שְׁזֶה הוּא פְּרוֹשׁ 'עַל כָּל הַטּוֹבָה', כִּי יֵשׁ כְּאֵן טוֹבוֹת כְּפּוֹלוֹת, הוֹצֵאֵת יִשְׂרָאֵל וְרֵאוֹת נְקָמוֹת בְּשׁוֹנְאִים, וְזֶה 'עַל כָּל הַטּוֹבָה' נְצַטְעַר, הָיָה לוֹ הַנָּאָה אִם הָיָה רַק טוֹבוֹת

'ויחד יתרו'
ע"ש שיחוד
שמות הק'
וע"ש שנתגיר
ובא לאחדות

יתרו שמח
וברך להשי"ת
רק על טובת
ישראל ולא על
הנקמה
במצרים

הקב"ה שבר
כח המצרים
שקשרו את
ישראל
בכשפים שלא
יוכלו לצאת
לעולם

◆ ציונים ומקורות ◆

לחירו, וברוחצנותא דאלין דרגין סריבו מצראי, די בהון עבדו קשרא לישראל דלא יפקון מן עבודותהון לעלמין. ובהאי אתחזי גבורתא ושלטנותא דקודשא בריך הוא, ודוכרנא דא לא ישתצי מישראל לדרי דרין, דאי לא הוה חילא וגבורתא דקודשא בריך הוא, כל מלכי עמין וכל חרשי עלמין וחכימי עלמין לא יפקון לישראל מן עבודותא, דשרא קטרין דלהון ותבר כל אינון כתרין בגין לאפקא לון'. כה. שם לח. 'בכה רבי שמעון, ארים קליה ואתנח, אמר קנטורא דקיטפא אשתכח, חשבתון דשבח קודשא בריך הוא כמה זימנין 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים', 'הוציאך ה' אלהיך ממצרים' (דברים טז, א), 'ויוציאך ה' אלהיך משם' (שם ה, ט), 'הוצאתי את צבאותיכם' (שמות יב, יז), 'זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים' (שם יג, ג) וכו', אלא תאנא, עשר כתרין אינון לתתא כגוונא דלעילא, וכולהו סתימין בתלתא אלין דאמרן, ותלת קשרין קשירו בהו על תלת דרגין אלין דבהו עבדו דישראל לא יפקון משעבודהון לעלמין. זכאין אתון אברהם יצחק ויעקב, דבזכותכון שריאו קטרין' וכו'. כו. הגדה של פסח, עבדים היינו.

יח. 'ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל אשר הצילו מיד מצרים'. יט. עיין שיח שרפי קודש פר' יתרו: 'שמעתי בשם הה"ק מקאצק זי"ע, שאמר המדרש (אסת"ר ה, ב) על הפסוק (אסת"ר ב, ה) 'איש יהודי', 'אל תקרי יהודי' אלא יחידי'. והלא כתוב 'יהודי'. פי' שמי שהוא מייחד השי"ת ודבק ביחידו של עולם הוא יהודי. וכזה פי' הוא ג"כ מה שאמר במדרש (תנחומא יתרו ז) 'ויחד יתרו' אל תקרי 'ויחד' אלא ויהד', שגם כן הפי' שאין יכול לייחד רק היהודי'. כ. 'ויחד יתרו', וישמח יתרו, זהו פשוטו. ומדרש אגדה, נעשה בשרו חידודין חידודין, מיצר על איבוד מצרים, היינו דאמרי אינשי גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפיה'. כא. 'ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים'. כב. 'עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם'. כג. 'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו'. כד. עיין ח"ב לז: 'עד בכור השבי אשר בבית הבור' (שמות יב, כט), אינון דנפקין משפחה, די בהון עבדין לאסירי דישתעבדון בהון לעלמין, ולא יפקון

ספר
זְכָרוֹן
זאת

פְּרִשְׁת יִתְרוֹ

נִשְׂאֵאֱלֹתָי לְמָה כָּפַל הַפְּסוּק טַעַם שְׁמוֹת בְּנֵי מֹשֶׁה. יֵשׁ לְפָרֵשׁ, דְּהֵנָּה אֵיטָא (מכילתא מס' עמלק א)² שְׂוִיתְרוֹ הַתְּנָה עִם מֹשֶׁה לְהַקְנוֹת לוֹ בֵּן רֵאשׁוֹן לְעִבּוּדַת גְּלוּלִים. יְדוּעַ פְּרוּשׁ הָרַב רַבִּי מֹשֶׁה אֱלִישִׁיף ז"ל³. אָף לְפִי פְּשׁוּטוֹ יֵשׁ לְפָרֵשׁ, שְׁעַל כֵּן קָרָא שֵׁם הָרֵאשׁוֹן גְּרִשׁוֹן וְהַשְּׁנִי אֱלִיעֶזֶר, וְלִכְאוּרָה לְהַפְּךָ הָיָה רָאוּי, כִּי קֹדֶם לְפָרְסָם הִנֵּס שְׁהֲצִילוֹ מִחֶרֶב פְּרָעָה. אָף יֵשׁ לְפָרֵשׁ שְׁזָה הַתְּנַצְלוֹת עַל שְׁהִסְכִּים

מש"ר קרא לבנו גרשום להתנצלות על שהוכרח להסכים שיהיה לע"ז

לְתַנְאוּ, אָמַר 'גַּר הָיִיתִי כו', וְלֹא הָיְתָה לוֹ בְּרָרָה כִּי לֹא רָצָה לְתַן לוֹ אִשָּׁה, וְכִמּוֹ שְׂאָמַר יִשְׁעִיָּהוּ לְחִזְקִיָּהוּ (ברכות י). 'בְּהַדִּי כְּבָשִׁי דְרַחֲמֵנָא' כו', וְכֵן פָּאן נְמִי כֵּן, אָף אָף עַל כֵּן יֵצֵא מִמֶּנּוּ יְהוֹנָתָן פְּיָדוּעִי, וּמֹשֶׁה יֵשׁ לוֹמַר הַשִּׁיג זֶה וְהַתְּנַצֵּל עֲצֻמוֹ בְּשִׁמוֹ גְּרִשׁוֹן כְּנ"ל, וְאַחַר כֵּף הַזְּכִיר הִנֵּס: וְהֵנָּה יְדוּעַ שְׁפָשַׁל עוֹזֵר וְנִפְלַע עֲזוּרִי, אִם יִתְרוֹ שָׁב לְהַתְּגַיֵּר לֹא יִזְיַק תְּנָאוּ שְׂבָא מִמֶּנּוּ. וְאִין לְהַקְשׁוֹת לְמָה חָטָא

יתרו שלח למושה שיתאמין לגיורו ואז יתבטל התנאי ויהיו בניו טובים

◆ ציונים ומקורות ◆

הזוהמא, הוא עשוי, כמדובר למעלה, הקל אותה מעל יעקב. ועל כן ישמעאל ועשוי דבקו בעבודה זרה. וכן יתכן כיוון יתרו, כי חש פן יקרה למושה כהם, והתנה שהאחד יכויין משה בכונתו בקירוב אל אשתו, להטיל בחינת איזו חלאת זוהמא אם היתה בו בבן הראשון, למען יצאו כל השאר זכים וטהורים, ועל ידי כן הראשון והשני כעשוי ויעקב יהיו לו'. ד. 'מאי כי מת אתה ולא תחיה' (מלכים ב כ, א), מת אתה בעולם הזה ולא תחיה לעולם הבא, אמר ליה מאי כולי האי, אמר ליה משום דלא עסקת בפריה ורביה, אמר ליה משום דחזאי לי ברוח הקודש דנפקי מינאי בנין דלא מעלו, אמר ליה בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מאי דמפקדת איבעי לך למעבד, ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא לעביד'. ה. 'ב"ב קט: וע"ע בעל הטורים כאן: יש דרש במדרש, כשנתן יתרו בתו למושה הוצרך להתנות שיהיה הבן הראשון לעבודה זרה ולכך לא נימול עד שפגעו המלאך בדרך וביקש להמיתו, אז מלתו ציפורה ומחלה לו התנאי שהתנה עם אביה וכו', ומכל מקום נענש על התנאי שיצא ממנו יהונתן שנעשה כומר לפסל מיכה'. ו. ע"פ ישעיה לא, ג.

א. שמות ב, כב: 'ותלד בן ויקרא את שמו גרשום כי אמר גר הייתי בארץ נכריה'. שם יח, ג-ד: 'ואת שני בניה אשר שם האחד גרשום כי אמר גר הייתי בארץ נכריה. ושם האחד אליעזר כי אלהי אבי בעזרי ויצלני מחרב פרעה'. ב. 'בשעה שאמר משה ליתרו תן לי ציפורה בתך לאשה, אמר לו יתרו, קבל עליך דבר זה שאומר לך ואני נותנה לך לאשה, אמר לו מהו, אמר לו בן שיהיה לך תחילה יהיה לעבודה זרה, מכאן ואילך לשם שמים, וקיבל עליו'. ג. שמות ב, כב: 'אמרו רבותינו ז"ל כי התנה יתרו עמו שהבן הראשון יהיה לעבודה זרה. והלא נמס כל לב איש שומע כדבר הזה, היתכן האיש משה יעשה כדבר הרע הזה, לתת מזרעו לעבודה זרה. ומה גם שעל כופרו בעבודה זרה הלכו בנותיו עם הצאן, ואיך יתנה עם חתנו יתן את בנו לעבודה זרה חלילה. אמנם במה שכתבנו למעלה שהוליד אברהם את ישמעאל, ויצחק את עשוי, היה למען התיך ומרק הזוהמת נחש, ועל כן הטיל אברהם בחינת עיקר זוהמתו בישמעאל, למען יצא יצחק במעט מזער ממנה. וכן יצחק, הפליא חסדו לו הוא יתברך, שבבטן רבקה יצר תאומים, שישאב האחד כל עיקר

הזכיר 'שם השני' כנ"ל להזכיר התנאי ושתהיה טוב להשני גם כן:

מִדְרָשׁ (שמו"ר כח, ב) 'ומשה עלה אל האלהים' (שמות יט, ג), משה עלה בענן וירד בענן וזכות אבות עולה ויורדת עמו. אינו מובן לכאורה, ובעזרת אל יתברך נתפרש. דהנה פתיב (שם יח, יט) 'ועתה שמע בקלי איעצך ויהי אלקים עמך' כו', זה 'ויהי אלקים עמך' אינו מובן כלל בפשיטות. ופרוש רש"י ידוע, וזה פתיב אחר כך (שם, כג) 'וצורך אלקים', מה שאין כן פאן הוא לשון אחר ומיתר, ואינו מובן על זה:

ונראה דהנה פרשנו על פסוק (אסתר א, ח) 'והשתיה כדת אין אנס כי כן יסד המלך' כו', יש לפרש היסוד של רצונו יתברך לקיים את התורה ולא לעבר שלא

יהונתן. הואיל שלא היתה פונתו כי אם לפנים ובשביל ממוץ, ואם לא היה שב יתרו היה חלילה כמה רשעים. וזה יש לפרש שיתרו שלח שישתדל משה עמו בכל התאמצות לגירו, וכמו שאמר 'צא בגין אשתך ואם לאו בגינה צא בגין שני בניה', יש לפרש כן, דהנה היתה לו בת עובד כוכבים, ואם ישוב תהיה בת יהודי, ואם אינו רוצה לדור עמה כאשר באמת 'צא בגין שני בניה' כי אם היא בת יהודי למפרע בנים טובים יותר:

וכן יש לפרש נמי שהזכירו שמות בניו כן, שיזכר תנאו ויראה לגירו פראוי מהרה ויהיו בנו ויוצאי חלציו טובים כנ"ל. והנה ידוע שבפן השני יש בו משרש בן הראשון וכן כלם, שעל כן מרבינן מ'כבד את אביך' כו' (שמות כ, יב) 'לרבות אחיך הגדול' (כתובות קג.), וזה

כל הבנים יש להם משרש הבן הראשון ולכן בזה שיתרו נתגיד היה טובה גם לאליעזר

יסוד קיים התורה הוא להיות נכנע שעי"ז ה' אתו והיעה"ר אינו יכול לגשת אליו

ציונים ומקורות

הראשון. ח. ראה רש"י שמות יח, ו ד"ה אני חותנך יתרו וגו': 'אם אין אתה יוצא בגיני צא בגין אשתך, ואם אין אתה יוצא בגין אשתך צא בגין שני בניה'. ט. ראה במדבר יב, א וברש"י שם, וע"ע שבת פז. י. עיין שער המצוות פר' יתרו מצות כיבוד אב ואם ואח הגדול, וע"ע אור תורה תהלים ד"ה וצפונך: 'ע"ד מ"ש האר"י ז"ל 'כבד את אביך לרבות אחיך הגדול' והטעם באח הגדול הוא, כמו ענף הגדול שבאילן וענף עצמו יוציא עוד ענף אחד, נמצא זה הענף יש לו יניקה מן הענף הראשון, כן אח הקטן יש לו יניקה מאח הגדול'. יא. 'איעצך ויהי אלקים עמך', בעצה, אמר לו צא הימלך בגבורה'. יב. 'אם את הדבר הזה תעשה וציון אלהים ויכלת עמוד' וגו'. וברש"י: 'וציון אלהים ויכלת עמוד', הימלך בגבורה, אם יצוה אותך לעשות כך תוכל עמוד ואם יעכב על ידך לא תוכל לעמוד'. יג. 'והשתיה כדת אין אונס כי כן יסד המלך על כל רב ביתו לעשות כרצון איש ואיש'.

ז. עיין ב"ב קי. וע"ע ירושלמי ברכות פ"ט ה"ב: 'חברייא בעון קומי רבי שמואל בר נחמן כומר היה לעבודה זרה והארירי ימים. אמר לון על ידי שהיה עינו צרה בעבודה זרה שלו. כיצד היתה עינו רעה בעבודה זרה שלו. הוה בר נש אתא למיקרבה תור או אימר או גדי לעבודה זרה ואמר ליה פייסיה עלי. והוא אמר ליה מה זו מועילה לך. לא רואה ולא שומעת לא אוכלת ולא שותה לא מטיבה ולא מריעה ולא מדברת וכו'. א"ל אם אינה מועילה כלום מפני מה את עביד הכא, א"ל בגין חיי. כיון שעמד דוד המלך שלח והביאו, אמר ליה את בן בנו של אותו צדיק ואת עובד עבודה זרה. אמר ליה כך אני מקובל מבית אבי אבא מכור עצמך לעבודה זרה ואל תצטרך לבריות. אמר ליה חס ושלום לא אמר כן אלא מכור עצמך לעבודה שהיא זרה לך ואל תצטרך לבריות. כיון שראה דוד כך שהוא אוהב ממון מה עשה העמידו קומוס וכו', כיון שמת דוד ועמד שלמה וחילף סנקליטין שלו וחזר לקילקולו

להכשיל, הוא להיות נכנע, ואז ה' אתו, כי אֶת דְּכַא וּשְׁפַל רוּחַ' (ישעיה נז, טו)^ט, וממילא אינו יכול היצר הרע והסַטְרָא אַחְרָא לְגַשֵּׁת אֵלָיו. וְזֶה וְהִשְׁתַּיֵּה כְדַת' לְשׁוֹן אֲבָן שְׁתַּיֵּה מְמַנּוּ הַשְּׁתַת עוֹלָם' (יומא נד:), לְשׁוֹן הַשְּׁתוֹת^ט, וְהִשְׁתַּיֵּה מְמַנּוּ הַשְּׁתַת עוֹלָם, וְזֶה וְהִשְׁתַּיֵּה הַיְסוּד, 'כְּדַת' לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה, 'אֵין אִנְס' פְּרוּשׁ צָרִיף לְאַנְס עֲצָמוֹ לְהַשִּׁיג מְדַרְגַת 'אֵין'. וְזֶה אֶשְׂא עֵינֵי אֶל הַהָרִים' (תהלים קכא, א)^ט הוא כְּמָה מִינֵי יֵצֵר הָרַע הַנִּקְרָא הַר^ט, וְקֹאֲמֵר 'מֵאֵין' הוא כְּנִיעַ יְבֵא עֲזָרִי, כִּיצַד, קֹאֲמֵר 'עֲזָרִי מַעַם ה'' כו', כִּי עַל יְדֵי זֶה אֲנִי 'עַם ה':

וְקֹאֲמֵר טַעַם, 'כִּי כֵן יִסַּד הַמֶּלֶךְ בְּרוּךְ הוא 'עַל כָּל רַב בֵּיתוֹ', וְכִמּוֹ שְׂאִיתָא בְּזִהָר שְׁלַח (ח"ג קסח.)^ט (רב

השפל בעיני עצמו הוא גדול וחשוב בעולם העליון

מְתִיבְתָא אֲמַר) 'מֵאֵן דְּזַעִיר הוּא', פְּרוּשׁ בְּעֲצָמוֹ הוּא זַעִיר וּשְׁפַל בְּעֵינָיו. וְכִמּוֹ שְׂאִיתָא גַם בְּגִמְרָא (כ"ב י:)^ט 'עוֹלָם הָפוּף רְאִיתִי', וְקֹאֲמֵר 'אֲנֵן כִּי דְחֻשִׁיבִי כָּאֵן כֵּן גַם שָׁם', מְשׁוּם שְׁהַגַּם שְׁהָיו חֻשׁוּבִים הֵלַא בְּעֲצָמָם וּבְדַעְתָּם הָיו זַעִירִים וּשְׁפָלִים. וְזֶה 'כִּי כֵן יִסַּד הַמֶּלֶךְ עַל כָּל רַב בֵּיתוֹ' לְהִיּוֹת רַב בְּבֵיתוֹ כְּנ"ל^ט:

וּפְרִישׁ עוֹד טַעַם, 'לְעֲשׂוֹת כְּרִצּוֹן אִישׁ וְאִישׁ', דְּהִנְהָה הַצַּדִּיק צָרִיף לְהַמְשִׁיף שְׁפַע לְהַעוֹלָם, וְהִנְהָה אִם בְּדַעְתּוֹ הוּא שְׁפַל וְנִכְנָע מִמְשִׁיף כֵּן לְפִי עֲרֻכּוֹ גַם כֵּן לְשְׁפָלִים, וְכֵן לְגְדוּלִים כְּמוֹ שֶׁהוּא עַל יְדֵי זֶה גְדוּל, וְזֶה חֲפִץ הַבּוֹרָא לְהַטִּיב יוֹתֵר מֵה שְׂאֶפְשֵׁר כִּי חֲפִץ חֲסֵד הוּא, וְזֶה 'לְעֲשׂוֹת כְּרִצּוֹן אִישׁ וְאִישׁ':

הצדיק שהוא שפל בעיניו ממשוך שפע לגדולים ולשפלים וזהו רצון הש"ת

◆ ציונים ומקורות ◆

אלא לדאזעיר לא אזעיר אלא לדרבי, זכאה איהו מאן דאזעיר גרמיה בהאי עלמא כמה איהו רב בעילויה בההוא עלמא. יט. 'כי הא דיוסף בריה דר' יהושע חלש אינגיד, א"ל אבוה מאי חזית, א"ל עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה, א"ל עולם ברור ראית, ואנן היכי חזיתין, א"ל כי היכי דחשבינן הכא חשבינן התם. כ. ע"ע ערוגות הבושם (חוסט) פר' משפטים ד"ה עוד נ"ל בס"ד: איתא בספר זכרון זאת 'והשתיה כדת אין אונס כי כן יסד המלך על כל רב ביתו לעשות כרצון איש ואיש' רמו מוסר, 'השתיה' היינו יסוד הדבר נקרא שתיה ע"ד 'אבן שתיה' 'כי השתות יהרסון' וגו' וקאמר קרא דיסוד כל דבר היינו שיהיה 'כדת' של תורה, אלא דאם עושה כן אפשר לו לבוא לידי גדלות וכו', על כן אמר קרא 'אין אונס' שצריך שישתדל ולאנס עצמו בכל כוחו שיבוא למדרגת 'אין', 'כי כן יסד המלך על כל רב ביתו' היינו רב מתיבתא דפתח ואמר מאן דאיהו רב איהו זעיר ומאן דאיהו זעיר איהו רב.

יד. 'כי כה אמר רם ונישא שוכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רווח'. ועיין סוטה ה. 'ואת דכא ושפל רווח' וכו', אני את דכא, שהרי הקדוש ברוך הוא הניח כל הרים וגבעות והשרה שכירתו על הר סיני, ולא גבה הר סיני למעלה. וברש"י: "אני את דכא", אני מרכין שכירתו אצלו. טו. תהלים יא, ג: 'כי השתות יהרסון צדיק מה פעל'. וברד"ק: "השתות", הם היסודות. טז. 'שיר למעלות אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי. עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ'. יז. ראה סוכה נב. 'לעתיד לבוא מביאו הקב"ה ליצה"ר ושוחטן בפני הצדיקים ובפני הרשעים, צדיקים נדמה להם כהר גבוה' וכו'. יח. 'והכי פתח רב מתיבתא, מאן דאיהו זעיר איהו רב, ומאן דאיהו רב איהו זעיר. דכתיב (בראשית כג, א) 'ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים', 'מאה' דאיהי חשבון רב כתיב ביה 'שנה' זעירו דשנין חד אזעיר ליה, 'שבע' דאיהו חשבון זעיר אסגי ליה ורבי ליה דכתיב 'שבע שנים', תא חזי דלא רבי קודשא בריך הוא

סֵפֶר
דְּבָרַי
אֱמֶת

פְּרַשַׁת יִתְרוֹ

מדוע אֵתָהּ יוֹשֵׁב לְבַדְךָ כֹּה' הֶקְשָׁה
בְּעֵינָיו שְׂמֹזְלִזֵל בְּכַבּוֹדֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אִם
כֵּן הָיָה כְּמוֹקִיר כֹּל הַרְבֵּנָן שְׂכָכֵל יִשְׂרָאֵל,
עַל כֵּן זָכָה לְהִיּוֹת חוֹתֵן מֹשֶׁה שְׂשָׁקוֹל
כָּכֵל יִשְׂרָאֵל וְהַחֲכָמִים וְהַנְּבִיאִים, וְזֶה
'וַיֵּרָא חוֹתֵן מֹשֶׁה':

גַּם שְׂמַצִּינוּ שְׂזָכָה לְבָנִין רַבָּנָן מְפֻלְאִים
מְאֹד, כְּדֹאֵי תֵאֵד 'וּבְנֵי קִינֵי חוֹתֵן מֹשֶׁה
עָלוּ מְעִיר הַתְּמָרִים מְדַבֵּר 'הוֹדָא'
(שׁוֹפְטִים א, טז) לְלַמֵּד עִם יַעֲבֹץ, שְׂבִקְשׁ
רַחֲמִים וְהִזְמִין לוֹ יִתְבָּרַךְ הַחֲסִידִים
הַלְלוּהָ, עַל זֶה גַם כֵּן מְפָרֵשׁ הַפְּסוּק
'וַיֵּאמֶר חוֹתֵן מֹשֶׁה אֵלָיו, פְּרוּשׁ מֵה
שְׂנוּגָע לְטוֹבַת מֹשֶׁה, כִּי בִלָּא זֶה 'אֵלָיו'
הוּא מֵיִתְרָה, פְּרוּשׁ מִזֶּה נִרְאָה שְׂאָהֵב אֵת
מֹשֶׁה רַבָּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם, עַל כֵּן זָכָה
לְבָנִין הַלְלוּ:

וַיֵּרָא חוֹתֵן מֹשֶׁה כֹּה'. וַיֵּאמֶר חוֹתֵן מֹשֶׁה
אֵלָיו כֹּה'. נָבֵל תִּבְלָ כֹה' (שְׁמוֹת יח,
יד-יח) א. [הַפְּסוּקִים] הֵם תְּמוּהִים, יִכְתֹּב
'יִתְרוֹ', אוֹ סֵתֵם 'וַיֵּרָא'. וְכֵן אַחַר כֵּן
'וַיֵּאמֶר אֵלָיו' כֹּה' ['אֵלָיו' הוּא מֵיִתְרָה],
מְסַתְמָא גִּדַע שְׂקָאֵי אֲדִלְעִיל. וְכֵן לְשׁוֹן
'נָבֵל תִּבְלָ', כִּי אֵין זֶה דְרָךְ אֶרֶץ לְוַיִּמֵּר
לְשׁוֹן קָלְלָהּ. וְמֵהוּ לְשׁוֹן 'נָבֵל תִּבְלָ' וְלֹא
לְשׁוֹן הַתְּרַגּוּם 'מְלֵאָה' כֹה' בְּכֹמוֹ 'וַיֵּלְאוּ
לְמַצָּא הַפְּתַח' (בְּרַאשִׁית יט, יא):

וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ, דְּהֵנָּה יִתְרוֹ הָיָה לוֹ זָכָיָה
שְׂלֵא זָכָה שׁוֹם אָדָם, לְהִיּוֹת לוֹ
חֲתָנוּ מֹשֶׁה רַבָּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם, עַל זֶה
מְרַמֵּז הַפְּסוּק, דְּהֵנָּה אֵי תֵאֵד (שְׁבַת כג):
'דְּרַחֲמִים רַבָּנָן הוֹיָן לִיָּה בְּנֵין רַבָּנָן דְּמוֹקִיר
רַבָּנָן הוֹיָן לִיָּה חֲתָנִין רַבָּנָן, וְהֵנָּה רִשְׁי
ז"ל פְּרֵשׁ 'וַיֵּרָא חוֹתֵן מֹשֶׁה כֹה' וַיֵּאמֶר

יתרו היה
'מוקיר רבנו'
ולכן זכה לחתנו
מש"ר השקול
ככל ישראל

ציונים ומקורות

הבאים מחמת אבי בית רכב, וכתוב התם 'ובני
קיני חותן משה עלו מעיר התמרים את בני
יהודה מדבר יהודה אשר בנגב ערד וילך וישב
את העם'. ה. ראה רש"י שם: "מעיר
התמרים, היא יריחו, שניתן להם דושנה של
יריחו לאוכלה עד שיבנה בית המקדש, ומי
שיבנה בית הבחירה בחלקו יטלנה כדי שיהא
לכל ישראל חלק בבית הבחירה, ונתנוה לבני
יתרו ת"מ שנה, והתלמידים שבהם הניחוה
והלכו אצל עתניאל בן קנו הוא יעבץ במדבר
יהודה אשר בנגב ערד ללמוד תורה. וישב את
העם, עם התלמידים היושבים לפניו, הוא ביקש
מאת הקדוש ברוך הוא שיזמין לו תלמידים
הגונים שנאמר (דה"א ד, י) 'ויקרא יעבץ
לאלהים' וגו', וזמין לו החסידים הללו.

א. 'וירא חותן משה את כל אשר הוא עושה
לעם ויאמר משה הדבר הזה אשר אתה עושה
לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב
עליך מן בוקר עד ערב' וגו'. עד 'נבול תבול גם
אתה גם העם הזה אשר עמך כי כבוד ממך
הדבר לא תוכל עשוהו לבדך'. ב. 'מלאה
תלאה אף את אף עמא הדין דעמך'. ג. עיין
תנחומא בשלח י: 'משה שקול כנגד כל ישראל'.
וע"ע תיקו"ז קיב. 'כמה דאוקמוה מארי מתניתין
אשה אחת ילדה שישים ריבוא, ומנו, משה
דשקיל לשישים ריבוא'. ד. עיין סנהדרין קד.
'דאמר רבי יוחנן בשכר 'קראן לו ויאכל לחם'
(שמות ב, כ) זכו בני בניו וישבו בלשכת הגזית,
שנאמר (דה"א א, ב, נה) 'וממשפחות סופרים יושבי
יעבץ תרעתים שמעתים סוכתים המה הקינים

כשאדם מיושב ובריא יוכל לעסוק בדבקות הגדול שעסקו בה האבות וכשאין ראשו צלול יוהר עכ"פ להתנהג עפ"י התורה

וְלִשׁוֹן נָבֵל כּוֹ, דְּהִנֵּה אֵימָא בְּחֹבֶת הַלְּבָבוֹת (שער הפרישות פ"ז)
שְׁעָרָא עֲבוּדְתוֹ תְּפָרְךָ דְּבִקּוּתוֹ חֹבֶת הַלְּבָבוֹת, וְזֶה הָיָה מַעְלַת הָאָבוֹת עֲלֵיהֶם הַשְּׁלוֹם, וְקָדָם מִתַּן תּוֹרָה לֹא הָיוּ צָרִיכִים לְתוֹרָה, אַחַר כֵּן שָׁכַחוּ זֶה וְנִתְגַּשְׁמוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּמַצְרִים, הִצְרַכְנוּ הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת שְׂמֵעִיּוֹת וְעַל יְדֵי זֶה אֶפְשָׁר לָבוֹא לְהַדְּבִקוֹת הַגְּדוֹל בּוֹ תְּפָרְךָ וְהַשְׁגַּת נִפְלְאוֹתָיו תְּפָרְךָ כְּמוֹ הַנְּבִיאִים, יַעֲיִן שְׂמִי. וְהִנֵּה כְּשֶׁאָדָם בֹּדֵעַ מִיִּשְׁבֶּת וּבְרִיאֹתוֹ וְשִׁמְחָה נִקַּל לוֹ לְמִי שְׁרוּצָה וְעוֹסֵק בְּזֶה הַדְּבִקוֹת הַגְּדוֹל, מֶה שְׂאִין כֵּן כְּשֶׁאִין אָדָם בְּרִיא וְאִין רֹאשׁוֹ צָלוּל כְּרֹאוֹי עַל כֵּל פְּנִים צָרִיךְ לְרְאוֹת לְהַתְּנַהֵג עַל פִּי הַתּוֹרָה שְׁלֹא לְעַבֵּר עַל כֵּל פְּנִים:

וַיְדוּעִי נֹבֶלֶת חֲכָמָה שֶׁל מַעְלָה תּוֹרָה,
וְהַדְּבִקוֹת הוּא חֲכָמָה שְׂבָא מִמֶּנּוּ חַיּוֹת וְהַתְּלַהּבוֹת, וּמִזֶּה אָדָם בְּעֵינָיו כְּאִין. וְזֶה נָבֵל תְּבַל עַל יְדֵי זֶה יִבְלָבְלוּ אוֹתָךְ, תְּבוֹא רַק לְהַתְּנַהֵג עַל פִּי הַתּוֹרָה וְלֹא בְּדִבְקוֹת הַעֲלִיּוֹן, וְזֶה נָבֵל כִּי נֹבֶלֶת חֲכָמָה שְׂלֵמַעְלָה תּוֹרָה:

אֵינְעָךְ כּוֹ (שמות יח, יט). **אֶפְשָׁר כְּתוּב בְּסִפְרֵים הֶרְאִשׁוּנִים^ט, כִּי לְכַאוּרָה אֵינּוּ מְדִיק פְּרוּשׁ רִשׁ"י, כִּי הוּא כְּפוּל וְצוּךְ אֱלֻקִּים אַחַר כֵּן (שם, כג) י"א. וְגַם הוּא מִיִּתְר, וְדַאי יִמְלֵךְ בְּגִבּוּרָה בְּלַעְדּוֹ:**
אַךְ הִנֵּה לְכַאוּרָה הוּא כְּמוֹ חוּצְפָא שְׂיַיעֵץ לְמֹשֶׁה רַבֵּן שֶׁל כָּל הַנְּבִיאִים, כִּי וְדַאי יִתְרוֹ חָכֵם הָיָה וּבַעַל דְּרָךְ אַרְצָא, הִגַּם שְׁהֵיָה חֲתָנוּ וְלִטּוּבָתוֹ [אַף עַל פִּי כֵּן] אֵין

יתרו אמר למש"ר שיבלבלו אותו ולא יוכל לעסוק בדבקות שבבחי' חכמה רק בתורה שהיא נובלת חכמה

יתרו הבין מאוד מעלת העונה שעי"ז הש"ת עמו ויעין למש"ר להתנהג בעונה

◆ **ציונים ומקורות** ◆

פרישות חזקה, יעמדו בה כנגד תאוותיהם כדרך הנזיר ומנהג בני הנביאים'. ז. עיין בר"ר מד, יז: ר' חנינה בר יצחק אמר שלוש נובלות הן וכו', ר' אבין מוסיף תרתין, נובלות אורה של מעלה גלגל חמה, נובלות חכמה של מעלה תורה. וע"ע עץ חיים שער הארת המוחין פ"ח: 'נתבאר אצלנו כי יסוד אבא המתלבש תוך ז"א נקרא תורה שבכתב, אשר זה סוד שאמרו רז"ל 'נובלות חכמה שלמעלה, תורה, פירוש כי אבא הנקרא חכמה, מה שנובל ממנו ויורד למטה הוא תורה, שהוא היסוד שלו המתפשט תוך ז"א'. ח. 'עתה שמע בקולי איעצך ויהי אלהים עמך יהיה אתה לעם מול האלהים והבאת אתה את הדברים אל האלהים'. ט. עיין זכרון זאת פר' יתרו ד"ה מדרש. י. 'איעצך ויהי אלהים עמך', בעצה, אמר לו צא המלך בגבורה'. יא. 'אם את הדבר הזה תעשה וציוך אלהים ויכולת עמוד' וגו'. וברש"י: 'המלך בגבורה, אם יצוה אותך לעשות כך תוכל עמוד, ואם יעכב על ירך לא תוכל לעמוד'.

ו. 'אבל ההפרש שבין קדמונינו ובינינו בפרישות הוא, שהקדמונים כמו חנוך ונח ואברהם ויצחק ויעקב ואיוב ורעיו היה שכלם זך ויצרם חלש, ונפשותם היו נמשכות אחר שכלם, והמעט מן המצוות היה מספיק להם בהשלמת עבודת האלהים עם אמונת לבם לאלהים, כמ"ש באברהם (נחמיה ט, ח) 'ומצאת את לבבו נאמן לפניך', ולא היו צריכים אל הפרישות היוצאת מהדרך השוה התוריה. וכאשר ירדו בניהם אל מצרים וגרו בה בימי יוסף כשבועים שנה בשלוה, וחזקה תאותם וגדלה תשוקתם וגבר יצרם על שכלם, נצטרכו מן הפרישות אל מה שיהיה הפך תאותם ויעמוד כנגד יצרם. והוסיף להם הבורא מן המצוות השמעיות מה שעמד להם במקום הפרישות הראויה להם, כפי תכלית יכלתם ופחות ממנה. וכאשר כבשו ארץ כנען ונכנסו בה והתנעמו בטובה, בקשו המזון והסמוך לו ממותרי מאכל ומשתה וכו', וכל אשר נוספו התאוות ונתחזקו נחלש השכל והתאחר מהשיג העצה הנכונה, והצטרכו אל

דָּרַךְ אָרֶץ. אֵף שִׁידַע מְאֹד שְׁטוֹב הַכְנַעָה לְאָדָם וְעַנּוּה, כִּי ה' אֶת דְּפֹאֲיִי, וְזֶה שְׁמַע בְּקִלִּי אִיעֲצָךְ עַל יְדֵי זֶה שֶׁתִּתְנַהֵג בְּעַנּוּה 'יְהִי אֱלֹקִים עִמָּךְ':

וְשָׁם יִצְוֶךָ אֱלֹקִים, לְפָרוֹשׁ רִשְׁי צָרִיךְ לֹאמַר דְּוֹדֵאֵי יִצְוֶךָ אֱלֹקִים כִּי אִם לֹא יִצְוֶךָ לֹא תוֹכַל לַעֲמֹד. לְמַעוֹטֵי בְּנֵי־סָא עֲדִיךָ, אֵף בְּדָרְךָ שְׁאָדָם רוֹצֵה לִילְךָ כֹּה (מכות י:), וְאֶפְשָׁר קָדָם לְכֹן לֹא אָמַר לוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁלֹא תִהְיֶה נִרְאָה לוֹ שְׁאִינוֹ רוֹצֵה בּוֹ לְבַד. וְדוֹק כִּי קִצְרֵתִי הַכֹּל:

ב' סיבות מדוע בתחילה לא ציוה הקב"ה למש"ר למנות דינים

רִשְׁיִי^ט אֵין תּוֹרָה נְזַכֵּר כָּאֵין עֲדִין. וְגַם קָדָם אוֹמַר 'בָּאוּ מְדַבְּרֵי סִינִי' וְאַחַר כֵּן 'וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ מְדַבְּרֵי סִינִי', אַחַר כֵּן 'וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר כּוֹ', הִיָּה לוֹ לֹאמַר 'וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר סִינִי' בְּקִצְוֹר:

פְּרִשְׁנוּ בְּעֲזָרְתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּקִצְוֹר, כִּי תִחַלֵּת הָעֲבָדוֹת יִתְבָּרַךְ צָרִיךְ לְתַקֵּן מִדוּתוֹ, כְּדֹאֵיתָא בְּסִפְרֵי **שְׁעָרֵי קְדֻשָּׁה** (ח"א שער ב')^ט, וְשָׁם מְפָרֵשׁ עַל פִּי הַיְסוּדוֹת^י. וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ פְּשׁוּט כְּמוֹ הַמִּדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלֶךָ ה' הַגְּדֹלָה כֹּה (דברי הימים א כט, יא)^י, כְּדִכְתִּיב^י 'הִדְבַק בְּמִדּוּתוֹ', וְכִבֵּר כְּתִבְתִּי עֲנִינִים עַל כֵּן אֵינִי חוֹזֵר אוֹתָם:

בתחילת העבודה צריך לתקן ו' מידותיו שהם כנגד מידות של מעלה

בַּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי כּוֹ (שמות יט, א)^י. יֵשׁ לְפָרֵשׁ 'בַּיּוֹם הַזֶּה', כִּי לְפָרוֹשׁ

◆ **ציונים ומקורות** ◆

אברי הגוף אלא באמצעות נפש היסודית המחוברת אל הגוף עצמו בסוד 'כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא' (ויקרא יז, יד), ולפיכך ענין המידות הרעות קשים מן העבירות עצמן מאוד מאוד וכו', והבן זה מאוד, כי להיותם עיקרים ויסודות לא נמנו בכלל תרי"ג המצוות התלויות בנפש השכלית, ונמצא כי יותר צריך ליוזרה ממידות הרעות יותר מן קיום המצוות עשה ולא תעשה, כי בהיותו בעל מידות טובות בנקל יקיים כל המצוות. יז. שערי קדושה שם: 'ואמנם כמו שארבעה יסודות גופניים הם שורשים שמהם נוצרו התרי"ג אברי הגוף, כמו כן נפשות הארבעה יסודות האלו הם יסודות לכל מידות טובות ורעות אשר באמצעותם יקיימו או יתבטלו התורה והמצוות שהם תרי"ג מארבע אותיות הוי"ה כנזכר לעיל. והמקיימן הם נפש השכלית הכלולה מארבעה היסודות רוחניים אשר משם חוצבו תרי"ג אברי הנפש ההיא. והבן זה מאוד, איך היסוד של קיום המצוות הם על ידי מידות הטובות וכן בהפכם. יח. 'לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש'. יט. עיין שבת קלג: סוטה יד. כ. עיין זאת זכרון פר' פינחס ד"ה וביום הביכורים, פר'

יב. עיין סוטה ה. 'ואת דכא ושפל רוח' (ישעיה נז, טו) רב הונא ורב חסדא, חד אמר אתי דכא, וחד אמר אני את דכא, ומסתברא כמ"ד אני את דכא, שהרי הקדוש ברוך הוא הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני ולא גבה הר סיני למעלה. יג. 'בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו'. יד. 'בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר. ומשה עלה אל האלהים וגו'. טו. 'ביום הזה בראש חודש. לא היה צריך לכתוב אלא 'ביום ההוא', מהו 'ביום הזה', שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום נתנו. טז. 'ענין המידות הן מוטבעות באדם בנפש השפלה הנקראת יסודית הכלולה מארבע בחינות, הדומם והצומחת והבהמית והמדברת. כי גם הן מורכבות מטוב ורע, והנה בנפש הזה תלויות המידות הטובות והרעות והן כסא ויסוד ושורש אל הנפש העליונה השכלית אשר בה תלויין תרי"ג מצוות התורה כנזכר לעיל בשער ראשון. ולפיכך אין המידות מכלל התרי"ג מצוות, ואמנם הן הכנות עיקריות אל תרי"ג המצוות בקיומן או בביטולם, יען כי אין כח בנפש השכלית לקיים המצוות על ידי תרי"ג

ספר
אוהב
ישראל

פרשת יתרו

בשם הרב מקאז'ניץ

וַיבֹּא אֶהְרֹן וְגו' לְאָכֵל לֶחֶם וְגו' מִשָּׁה לְפָנָי הָאֱלֹהִים. וְהִקְשׁוּ חֲזו"ל (ברכות סד.) 'וכי לפני אלהים אכלו והלא לפני משה אכלו, אלא מכאן שהנהנה מסעודה שתלמידי חכמים מסבין בה כאלו נהנה מזיו השכינה':

וְשִׂאֲלֹתַי אֶת פִּי הָרַב הַקְּדוֹשׁ הַמְּנוּחַ מִגִּיד מִיִּשְׂרָאֵל דְּקִהֲלַת קֹדֶשׁ קְאֻזִּינִין, מהו זה שהקשה כל כך לחז"ל 'וכי לפני אלהים אכלו', הלא 'שויתי ה' לנגדי תמיד' (תהלים טז, ח) וכל תנועותיו ומעשיו של אדם צריכים להיות כאלו עומד לפני המלך פידועי, ואם כן לכוף כתיב 'לאכל לחם' פדרפן של צדיקים 'לפני אלהים': **וְהָשִׁיב לִי עַל פִּי מַה דְּאִיתָא בְּגִמְרָא** (ברכות כז): 'אסור להתפלל אחורי רבו', **וְהִטַּעַם לָזֶה כִּי מוֹרָא רַבָּךְ כְּמוֹרָא שְׁמַיִם^ב,**

כשיש עליו מורא רבו א"א להיות מורא שמים הראוי לתפילה

ובשעה שיש לו מורא רבו אי אפשר להיות עליו מורא שמים הראוי לתפלה מחמת שיש עליו מורא ואימה אחרת: **וְזֶהוּ שֶׁהִיָּה קֶשֶׁה לְחֲזו"ל 'וכי לפני אלהים אכלו והלא לפני משה אכלו', וְהִיָּה עֲלֵיהֶם אִז מוֹרָא רַבָּן וְהִיאָף הִיָּה בְּאִפְשָׁרֵי לְהִיָּת עֲלֵיהֶם מוֹרָא שְׁמַיִם, וּמַה זֹאת 'לפני אלהים', אלא 'מכאן שכל הנהנה כו', וְזֶהוּ בְּעֶצְמוֹ מוֹרָא שְׁמַיִם וְדָא וְדָא אַחַת הוּא^א, וְדַבְּרֵי פִי חָכָם חָז"ל:**

מורא רבו הוא בעצמו מורא שמים

בַּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת וְגו' מְדַבֵּר סִינַי. יֵשׁ לוֹמַר בְּדֶרֶךְ רָמֵז, דהנה ידוע דרב יוסף היו קוראין אותו 'סיני' על שם שהיה בקי בהלכות, והיה כולל כל השמעות ומימרות כמו שנמסרו לו בסיני, ולכן פנו אותו בשם 'סיני'. הרי חזינן דתבת 'סיני' מורה על

השם 'סיני' מורה על כללות הכל

ציונים ומקורות

א. ראה שו"ע או"ח סי' א ס"א בהג"ה: 'שויתי ה' לנגדי תמיד' (תהלים טז, ח) הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלהים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כשיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו כדיבורו במושב המלך, כ"ש כשישים האדם אל ליבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר (ירמיה כג, כד) 'אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה'', מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפרך השי"ת ובושתו ממנו תמיד'. ב. אבות פ"ד מי"ב. ג. ראה זוה"ק ח"א קלב:

ז. ברכות סד. הוריות יד. ח. ראה רש"י שם ד"ה סיני.

כָּל־לוֹת הַכֹּל, לְפִי שְׁבִהֵר זֶה נִכְלָלוּ כָּל
הַתּוֹרָה וְכָל הַדְּבוּרִים:

וְהִנֵּה יָדוּעַ דְּקוֹל הוּא גַם בֶּן בְּחִינָה
כוֹלֵלָת, דְּבָקוֹל נִכְלָלוּ כַּמָּה
בְּחִינּוֹת, אֵשׁ רוּחַ וּמִים^ט. וְהִנֵּה אֶפְלוּ
הַדְּבוּר שֶׁל אֱלֹהִים אֵין לְשַׁעַר מַה שְׁיֻכַּל
לְכַלֵּל, דְּאֶצְלוּ יִתְבַּרַךְ אֵין חֲלוּק בֵּין קוֹל
לְדְבוּר, כִּי הוּא יִתְבַּרַךְ יָכוֹל לְכַלֵּל בְּדְבוּרוֹ
כָּל הָעֲנִינִים, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (תהלים לג, ו)
'בְּדָבָר ה' שָׁמַיִם נִעְשׂוּ' בְּדְבוּר נִעְשׂוּ
'שָׁמַיִם' שֶׁהוּא מֵדָה כּוֹלֵלָת כְּנוֹדָע', וְכְמוֹ
שְׁשִׁמְעֵנוּ בְּהַר סִינַי שְׁתִּים מִפִּי הַגְּבוּרָה
'אֲנֹכִי וְיֵלֵא יִהְיֶה לְךָ'^י וְכוּ נִכְלָלוּ כָּל
הַמְצוּוֹת שֶׁבַתּוֹרָה^י, מַה שְּׂאֵין הַפָּה יָכוֹל
לְדַבֵּר כּוּ'^י. אֲבָל בְּדְבוּר הַגְּשָׁמִי אֵי אֶפְשָׁר
לְכַלֵּל בּוֹ זוּלַת אוֹתוֹ הַדְּבוּר:

אֲמַנָּם כְּשֶׁהָאָדָם מֵאֲמִין שְׁכָל הַהֶבְלִים
וְהַדְּבוּרִים הַיּוֹצְאִים מִפִּיו, הַכֹּל
הוּא כֹחַ וְחַיּוּת מֵהַבּוֹרָא יִתְבַּרַךְ שְׁמוֹ וְרוּחַ
ה' דְּבַר בּוֹ, וְאֵז כְּשֶׁמְקַשֵּׁר הַדְּבוּר בְּקוֹל
וְקוֹל בְּמַחְשָׁבָה בְּשֶׁרֶשׁ הַרוּחוֹת וְחַיּוּת

בחזית 'קול'
ו'דיבור' של
הש"ת כוללים
כל העניינים

בכל דיבורי
מש"ר
והתנאים
ואמוראים
נכללו הרבה
עניינים

אֱלֹהוֹת, אֵז אֵף עַל פִּי שְׂאֵין הַדְּבוּר יָכוֹל
לְכַלֵּל כַּמָּה דְּבוּרִים אֲבָל מְכַל מְקוֹם הוּא
כְּלוּל מִכַּמָּה עֲנִינִים וְכַמָּה שְׁכָלִיִּים,
וְהַדְּבוּר מִתְפּוֹצֵץ לְכַמָּה חֲלָקִים^י בֵּין
שֶׁהוּא דְבוּר אֱלֹהִים, וְכְמוֹ שְׂאֵנוּ רוֹאֵין
בַּתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה כָּל דְּבוּר שֶׁל מִשָּׁה
שְׁכַתּוֹב בַּתּוֹרָה הוּא כְּלוּל מִכַּמָּה עֲנִינִים
גְּדוּלִים וְנִתְפָּרֵשׁ לְכַמָּה גּוֹנִין, וְכֵן דְּבָרֵי
הַתְּנָאִים וְהָאֲמוֹרָאִים כָּל דְּבוּר וְדְבוּר כְּלוּל
מִכַּמָּה עֲנִינִים וְסוּבָל כַּמָּה פְּרוּשִׁים,
מִחֲמַת שֶׁהִיָּה דְבוּרֵם נִקְשָׁר בְּשֶׁרֶשׁ הַחַיּוּת
וְרוּחָנִיּוֹת הַקְּדוּשָׁה:

וְהִנֵּה כְּתִיב (תהלים קכה, ב) 'יְרוּשָׁלַיִם הָרִים
סָבִיב לָהּ וְה' סָבִיב לְעַמּוֹ'.
ד'יְרוּשָׁלַיִם' הוּא הַכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שְׁשֵׁם
נִכְלָלוּ כָּל הַדְּבָרִים^ט, וְהִיא מְסַבֶּכֶת מִן
ה'הָרִים', וְאֵין הָרִים אֶלָּא הָאֲבוֹת^ט,
שְׁשֶׁרֶשׁ הַקְּדוּשָׁה בְּרוּחָנִי בְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן,
הַשְּׁרָשִׁים הִלְלוּ הֵם מְסַבְּבִים הַכְּנֶסֶת
יִשְׂרָאֵל^י, וְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל צָרִיף לְרֵאוֹת
שְׁיֵהָ דְבוּק בְּהַשְּׁרֵשׁ וְיִהְיֶה הַשְּׁרֵשׁ מְאִיר

כל אחד
מישראל צריך
לידבק בשורש
שהוא האבות

◆ צִיּוּנִים וּמִקּוּרוֹת ◆

טימוט תורה מזרעינו לעולם ועד'. יג. עיין
תנחומא יתרו יא. יד. ראה סנהדרין לד.
טו. עין זוה"ק ח"א צד. 'האי זאת אתרמיזא
במלכותא דלעילא, ואתרמיזא בירושלם קרתא
קדישא'. טז. ראה שמו"ר טו, ד: 'אמר הקב"ה
אם אני מסתכל במעשיהם של ישראל אינן
נגאלים לעולם, אלא למי אני מסתכל לאבותיהם
הקדושים וכו', בזכות אבותם אני גואלם, לכך
כתיב (שה"ש ב, ח) 'מדלג על ההרים' ואין הרים
אלא אבות שנאמר (מיכה ו, ב) 'שמעו הרים את
ריב ה'". יז. ע"ע לעיל פר' זכור ובפורים ד"ה
אמנם שורש הדבר: 'ידוע דברי חז"ל 'אין הרים
אלא האבות', דכמו שההר הוא שורש לארצות
האדמה, שראש ההר הוא העיקר וממנו יש
חיזוק להתפשטות האדמה אשר סביבות ההר

ט. עיין זוה"ק ח"ב מג: 'קול איהו חד, ואיהו
תלתא גוונין אשא ורוחא ומיא, וכלהו חד ברזא
דקול'. וע"ע תיקו"ז קד: 'מלבא נפיק אשא, מכנפי
ריאה רוחא, ממוחא מיא, ורוחא אחיד במים
ואשא ואתעביד קול'. י. עיין זוה"ק ח"ג רנו.
'עמודא דאמצעיתא כליל תרווייהו, ובגין דא
אתקרי שמים, כליל אש ומים, אש דגבורה, ומים
דחסד'. יא. מכות כד. יב. עיין זו"ח סח: וע"ע
אור החיים שמות כ, א: 'וראיתי לתת טוב טעם
בהשמעת ה' לישראל ב' דברות 'אנכי' ו'לא יהיה
לך', כי הם ב' שורשים לב' כללות המצות מצות
עשה ומצות לא תעשה, 'אנכי' היא עיקר ושורש
כל מצות עשה, 'לא יהיה לך' וגו' היא עיקר
ושורש כל מצות לא תעשה, לזה נטע ה' בהם
מפי אל עליון שורשי ב' עיקרי המצות שבזה לא

צריך להיות מרכיב למידת החסד בלי תערוכת רע וכן בגבורה

להעניף בלי שום מסך והבדל ובלי שום תערוכות רע חס ושלום:

דהנה באמת צריך האדם לדבק במדותיו הקדושות, ולילך בעקבות אבותינו הקדושים ושרש הרוחניות בעולמות העליונים להיות מרכבה לחסד, וצריך האדם להיות עושה חסד בעולם, אף העקר שיהא מחסדים טובים, שיאירו החסדים שיהיה השרש טוב, ויהיה נקשר בשרש הרוחניות של חסד עליון ולא יהיה בו שום חלק רע חס ושלום. פי אף על פי שהחסד הוא טוב, מכל מקום פיון שנתערב בו קצת רע חס ושלום כמאמר חז"ל (תנחומא מצורע א) 'כל שנעשה רחמן על האכזרים' כו"י, וצריך להיות החסד פלו טוב. וזהו שאנו אומרים 'גומל חסדים טובים', רצה לומר מלשון 'ויגדל היגדל ויגמל' (בראשית כא, ח), שהקדוש ברוך הוא גומל ומפריד החסדים מחלקו הרע שיהיו רק חסדים טובים. וכמו כן במדת הגבורה, מה שצריך האדם להתנהג במדה זו להתגבר על יצרו ולהכניע כל חלקי הרע ולשעבדו תחת הטוב:

ואז כשהאדם מדבק את עצמו במדות האלו ובא לידי עבדות אמתי ומדביק עצמו בשרש האמת ששם כלול כל הגונון, ואדם צריך לראות שכל המדות שנוהג הינו החסד והגבורה והרחמנות שלו יהא הכל באמת ויהיה זך וצלול בלי שום תערוכות סיג ופסלת חס ושלום, רק אמת הפשוט שהוא הפולל של הג' קוין', כי במדת אמת כלול הכל, וזהו בחינת שי"ן אשר בו ג' קוין"י, וזהו 'בחדש השלישי' שהוא בחינת 'אמת' שהוא השי"ן, וזהו 'חדש השלישי' התחדשות הכלול משלושה מחסד וגבורה והתפארות, לכן כשמגיע האדם למדת האמת אז הוא יוצא מכל חלקי הרע ומכל המצרים אותו, וזהו שאמר 'לצאת בני ישראל ממצרים' רצה לומר 'ממצרים', שהם מצרים להקדשה, אמנם כשהוא דבוק במדת האמת אז הוא יוצא מכל חלקי הרע וממצרים אותו וכלם נכנעים תחת הטוב והאמת:

וזהו שאמר הכתוב 'ביום הזה' רצה לומר בבהירות ואורי של התחדשות השלישי הזה שהוא עצם הקדשה, 'באו

הדבוק במידת האמת הכולל כל המידות יוצא מכל חלקי הרע

הדבוק במידת האמת נעשה דיבורו בבחי' 'סוני ויכול לפעול בו כל מיני השפעות

ציונים ומקורות

ההר' כו' היינו שהקיף אותם בההר שהוא שורש קדושתם העליונה, ואז כיון שלא היה שום מסך מבדיל בינם לבין קונם יתברך ויתעלה, לכך חשק לבם ונתלהב לקבל את התורה ומצותיו, כי היה קל בעיניהם לפי בחינת שיכלם הגבוה שהיה להם בעת הזאת. יח. 'אמר רבי אלעזר, כל שנעשה רחמן על האכזרי לסוף נעשה אכזר על הרחמנים'. יט. עיין זוה"ק ח"ב קטו: וראה עץ חיים שער הירח פ"ג: 'גימטריא ש' שהוא ג' קוין וכו', שהם חג"ת כנודע, וזה נמשך אליה מהאבות עליונים שהם חג"ת. כ. ע"ע נועם אלימלך פר' יתרו ד"ה וזהו בחודש השלישי.

שהוא משופע מכל צד, וכמו כן הם אבותינו הקדושים שורשם בארץ החיים והם ההרים הגבוהים אשר עליהם ועל כוחם נשענו כל בית ישראל. והנה כשהשי"י רצה ליתן התורה לישראל אז העלה את כל הכנסת ישראל למקורן ולשורשן וינטלם וינשאם לדביקות העליון בדרכי אבותיהם הקדושים, ופתח להם ארובות השמים ואתה מרבבות קודש והעביר מעליהם כל מיני מסכים המבדילים בין שיכלם ובין קודש הקדשים, והיה אור נשמתם מאיר לשורשם ואור קדושה העליונה חופף עליהם מכל צד. וזה שאמר (שבת פח.) ש'כפה עליהם

ספר
בת עין

פרשת יתרו

צ"ב ברשי"י שיתרו בא משמיעת מלחמת עמלק שהיא סיבה שלא לבוא

וַיִּשְׁמַע יתרו כו' אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמִשְׁחָה וְלְיִשְׂרָאֵל עַמּוּ כִּי הוֹצִיא ה' אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. פֶּרֶשׁ רָשִׁי 'שָׁמַע קָרִיעַת יַם סוּף וּמְלַחְמַת עַמְלָק'. וְקִשָּׁה מִמָּה דְאִיתָא בְּגַמְרָא מֵאֵי דְכְּתִיב (דברים כה, יח) 'אֲשֶׁר קָרַף בְּדֶרֶךְ', שֶׁהָקָר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּאֵדָם שְׂנֵאֲנָס לְאֻמַּבְטִי וְכוּ'^א. וְקִשָּׁה לְפִי זֶה עַל פְּרוּשׁ רָשִׁי שֶׁפֶּרֶשׁ שֶׁיִּתְרוֹ בָּא עַל שְׂמוּעַת מְלַחְמַת עַמְלָק, אֲדַרְבֵּהּ, לְפִי הַגְּמָרָא לֹא הָיָה לוֹ לְבֹא, לְפִי שֶׁהָקָר אוֹתָם וְנִפְּלוּ מִמִּדְרַגְתָּם:

וְנִרְאָה לְתַרְץ עַל פִּי מַה שֶׁאֲמַרְתִּי עַל מַה שֶׁאֲמָרוּ חַז"ל (יבמות כד:): 'אֵין מְקַבְּלִין גְּרִים לַיְמֹת הַמְּשִׁיחַ', כִּי לַיְמֹת הַמְּשִׁיחַ הָיְיָה הַשְּׂרָאָת הַקְּדוּשָׁה גְּדוּלָּה מְאֹד עַל יִשְׂרָאֵל וְלֹא יוֹכְלוּ אֲמוֹת הָעוֹלָם לְסַבֵּל גְּדֹל הָאוֹר מִחֻמַּת גּוֹדֵל הַחֲשָׁכוֹת

מחמת גדול האור בימות המשיח לא יוכלו האומות להתקרב ולהתגייר

שְׁלֵהֶם, וְדוֹקָא בְּזִמְנָא הַזֶּה בְּזִמְנָא הַגָּלוּת שְׂאִין הַשְּׂרָאָת הַקְּדוּשָׁה כָּל כָּף יְכוּלִים הָאֲמוֹת לְהִתְקַרֵּב וּלְהִתְגַּיֵּר, אֲבָל לַיְמֹת הַמְּשִׁיחַ לֹא יוֹכְלוּ כְּנַ"ל:

וְלִדְבִין כָּל זֶה. הִנֵּה כְּתִיב (שמות יח, יג) 'וַיַּעֲמֵד הָעָם עַל מִשְׁחָה מִבְּקָר עַד עָרֶב', אָמְרוּ חַז"ל (שבת י). 'מִכָּאֵן שֶׁהָדָן דִּין אֲמַת לְאֲמַתּוֹ כְּאֵלוֹ נַעֲשֶׂה שְׂתַף לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, נֶאֱמַר כָּאֵן 'מִבְּקָר עַד עָרֶב' וְנֶאֱמַר בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית (בראשית א, ה) 'וַיְהִי עָרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד', עַד כָּאֵן:

וְהַעֲנִין הוּא, דְאִיתָא ב' כָּל הָדָן דִּין אֲמַת לְהַצִּיל עֲשׂוֹק מִיַּד עוֹשֵׁקוֹ כו'. וְזֹאת הוּא עֲבוּדַת כָּל אָדָם לְדִין דִּין אֲמַת לְעַצְמוֹ לְהַצִּיל כו', הֵן הֵם הַמְּחַשְׁבוֹת זְרוֹת וְהַתְּאֹת רְעוֹת אֲשֶׁר לֹא לֵה' הַמָּה, בְּיָדוּעַ שְׂיֵשׁ בְּהֵם נִיצוּצוֹת קְדוּשׁוֹת^ג,

עבודת האדם היא להציל מחשבותיו ותאוותיו מהס"ט"א ולהעלותם לקדושה

ציונים ומקורות

(ז) 'ויקם משה ויושיען', ומה משה רבינו עניו אף כל דיין צריך להיות עניו יראי אלהים כמשמעו'. וע"ע מנורת המאור ח"ג פ"א: 'המתעסק בדינין לשם שמים להציל עשוק מיד עושקו, זוכה ומזכה לישראל ומעמידן בשלום'. ג. עיין תולדות יעקב יוסף פר' עקב: 'והחכם אשר עניו בראשו יודע מן המחשבות זרות, לברר הפנימיות שבו, שהוא ניצוצות קדושות שנכנסו בתוך הקליפות ונעשו מחשבות זרות, ובדרך משל שאם בא לו הרהורי תאוות נשים הוא מצד חסד כמ"ש (ויקרא כ, ז) 'אשר יקח את אחותו וגו' חסד הוא, ויבין שאם יש לה לזה תאוה מצד ניצוץ אחד קדוש שיש לו'.

א. עיין תנחומא כי תצא ט: 'ורבנן אמרי 'קרך' היקרך לפני אחרים. אמר רבי חוניא משל למה הדבר דומה, לאמבטי רותחת שלא היתה בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד וקפץ לתוכה, אע"פ שנכוה הקירה לפני אחרים. אף כאן כיון שיצאו ישראל ממצרים, הקב"ה קרע הים לפניהם ונשתקעו המצרים לתוכו, נפל פחדן על כל האומות, שנאמר (שמות טו, טו) 'אז נבהלו אלופי אדום' וגו', כיון שבא עמלק ונדווג להם, אע"פ שנטל את שלו מתחת ידן, הקירו לפני אומות העולם'. ב. עיין רמב"ם הלכות סנהדרין פ"ב ה"ז: 'ובכלל 'אנשי חיל' שיהיה להן לב אמין להציל עשוק מיד עושקו כענין שנאמר (שמות ב,

וְצָרִיף הַדִּין לְהוֹצִיאֵם מִשָּׁם וּלְהַצִּילֵם מִיַּד עוֹשְׁקוֹ הוּא הַסְטֵרָא אַחְרָא וּלְהַעֲלוֹתָם לְקַדְשָׁה, לְקַיֵּם מֵאִמֵּר הַכְּתוּב (ויקרא ה, כג) 'וְהָשִׁיב אֶת הַגְּזֻלָּה אֲשֶׁר גָּזַל וְאֶת הָעֶשֶׂק אֲשֶׁר עָשָׂק וְאֶת הַפְּקֹדוֹן אֲשֶׁר הִפְקֹד אֹתוֹ' דְּוָקָא וּלְהַחְזִירָם לְבַעֲלָיו מִמֶּשׁ לְמִקּוּרָם מִקּוּר הַקְּדוּשָׁה, וּלְהַפֵּף ה'עֶרְב' שֶׁהוּא דִּין לְ'בִקְר' שֶׁהוּא רַחֲמִים¹:

וְזֶה שְׁאֵמְרוּ חַז"ל 'כְּאֵלּוּ נַעֲשֶׂה שְׂתָף לְהַקְדוּשׁ בְּרוּף הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית', כִּי זֶהוּ עֵקֶר מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית לְהַפֵּף חֲשׂוֹכָא לְנִהוּרָא, 'עֶרְב' לְ'בִקְר', כְּמֵאִמֵּר חַז"ל (שבת עז:): בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית 'בְּרִישָׁא חֲשׂוֹכָא וְהִדְר נִהוּרָא'²:

וְזֶה שְׁאֵמֵר הַכְּתוּב 'וַיְהִי עֶרְב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד', שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת עֶרְב וּבֹקֶר בְּתַמִּימוֹת. פְּרוּשׁ מִסְפֵּר 'עֶרְב' חֲסֵר מִמִּסְפֵּר 'בּוֹקֶר' ל"ו, וְצָרִיף הַדִּין אֲמַת לְהַשְׁלִים ל"ו לְ'עֶרְב' וּלְעֲשׂוֹת 'בּוֹקֶר' אֹר שֶׁהוּא רַחֲמִים. הִינּוּ שְׂכָשְׁנוּפְלִים לוֹ הַמַּחֲשָׁבוֹת זְרוֹת וְתֹאזוֹת רְעוּת, צָרִיף לְשׁוּם לֵב וּלְהִבִּין שִׁישׁ אֹר בְּזֶה הַחֲשָׁכוֹת, כְּמֵאִמֵּר הַכְּתוּב (תהלים קיב, ד) 'זָרַח בַּחֲשֶׁף אֹר לַיְשָׁרִים', פְּרוּשׁ הַיְשָׁרִים רוּאִים הָאֹר שְׂבַחֲשֶׁף וּמְבִינִים הָעֵנִין שְׁכָל מַה שְׂבַרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּף הוּא לֹא בָּרָא אֱלָא לְכַבּוּדוֹ, כְּמֵאִמֵּר הַכְּתוּב (דברים ו, ה) 'וְאָהַבְתָּ אֶת

עיקר מעשה בראשית להפך חשוכא לנהורא

כשנופלים לו מוחשבות ותאוות צריך להבין שיש אור בזה

ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבַבְךָ' וְאָמְרוּ חַז"ל (ברכות נד.) 'בְּשְׁנֵי יְצָרֶיךָ, יְצָר טוֹב וַיְצָר הָרַע':

וְהָעֵנִין הוּא, כְּמוֹ שְׂפָתוֹב בְּסִפְרֵי הַצְּדִיקִים מַה שְׁאֵמְרוּ חַז"ל

(שבת קד.) 'הִבָּא לְטָהָר מְסִיעֵין אוֹתוֹ' זֶהוּ מַה שְׁנוּפֵל לְאָדָם מִחֲשָׁבָה רַעָה בְּכַדֵּי לְהַפְכָה לְקַדְשָׁה, חֲשׂוֹכָא לְנִהוּרָא, לְהָשִׁיב אֶת הַגְּזֻלָּה לְבַעֲלָיו פְּנ"ל. וְזֶהוּ הָעֲבוּדָה 'בְּשְׁנֵי יְצָרֶיךָ', גַּם בַּיְצָר הָרַע לְהַפְכוֹ. וְזֶהוּ מִדַּת הַיְשָׁרִים, שְׂרוּאִים הָאֹר שְׂבַחֲשֶׁף זֶה הַיְצָר הָרַע' וּמַעֲלִים אוֹתוֹ לוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְשַׁלְּמִים בְּמִלַּת 'לוֹ' אֶת מִלַּת 'עֶרְב' שֶׁהוּא חֲשֶׁף וְנַעֲשֶׂה 'בּוֹקֶר' שֶׁהוּא אֹר:

וְזֶה שְׁאֵמֵר הַכְּתוּב (ישעיה ו, ב) 'שָׂרְפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד', פְּרוּשׁ זֶהוּ עֲבוּדַת הַשָּׂרְפִים³, 'מִמַּעַל לוֹ', לְהַעֲלוֹת ל"ו, וּמְחַבְּרִים 'שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד', פְּרוּשׁ מִלַּת 'כְּנָפִים' בְּגִימְטְרִיא ר', שֵׁשׁ וְאֶחָד הוּא שְׁבַעָה, סֵף הַכֹּל גִּימְטְרִיא 'אֹר', וְזֶהוּ עֲבוּדַת הַשָּׂרְפִים שְׂמַעֲלִים ל"ו [עם 'עֶרְב'] וְנַעֲשֶׂה 'אֹר' ['בּוֹקֶר'] וּמְהַפְכִים חֲשׂוֹכָא לְנִהוּרָא:

וְזֶה שְׁאֵמְרוּ חַז"ל 'כָּל הַדֵּן דִּין אֲמַת לְאֲמַתוֹ כְּאֵלּוּ נַעֲשֶׂה' כּו', פְּרוּשׁ זֶה קָאִי עַל כָּל הָאָדָם, שְׁצָרִיף שְׂפִיחָה דִּין לְדוֹן אֶת עֲצָמוֹ לְהַצִּיל אֶת הָעֶשֶׂק מִיַּד עוֹשְׁקוֹ, הוּא הָאֹר הַנִּיצוּצוֹת הַקְדוּשִׁים

כשנופל לאדם מוחשבה רעה הוא בכדי להפוך היצה"ר לקדושה

עבודת השרפים להפך חשוכא לנהורא

כל אדם צריך לדון עצמו ולהציל את האור מהסט"א וכוה מושתף במעשה בראשית

◆ ציונים ומקורות ◆

ויתר עוז ויתרון אור מן החושך מהארתו בעולמות עליונים⁴. ו. אבות פ"ו מי"א. ז. עיין זוה"ק ח"א כג. 'דברא קוב"ה יצרא טבא ובישא דאינון אור וחושך'. ח. עיין נועם אלימלך פר' בשלח ד"ה וזהו ויאמר: 'שמעתי מאדמו' שרפים עומדים ממעל לו' פירוש הצדיקים נקראים 'שרפים' ע"ש התלהבות אש משמים והדבקות שבהם⁵.

ד. עיין זוה"ק ח"ב סג. 'בצפרא אתער חסד בעלמא, בההוא זימנא דאיכרי ערב תליא דינא בעלמא'. ה. ע"ע תניא פל"ו ד"ה והנה תכלית: 'התכלית הוא עוה"ז התחתון, שכך עלה ברצונו יתברך להיות נחת רוח לפניו יתברך כד אתכפיא סטרא אחרא ואתהפך חשוכא לנהורא, שיאיר אור ה' אין סוף ב"ה במקום החושך והסטרא אחרא של כל עוה"ז כולו ביתר שאת

מהעוֹשֶׁקוּ הוּא הַסְטָרָא אַחְרָא הַמְחַשְׁבָּה אוּ תַאֲוָה רַעָה שְׁבָאָה לוֹ. שְׂרִיאָה וַיְבִין אֶת הָאוּר שִׁישׁ בְּהַחֲשֵׁף וַיַּעֲלֶה אוֹתוֹ לוֹ יַתְבַּרֵּךְ, בְּכַדֵי לְהַשְׁלִים עִם ל"ו מְלֵת 'עָרֵב' לְהַמְתִּיק הַדִּין וַיַּעֲשֶׂה 'בּוֹקֵר' רַחֲמִים, לְהַפְּךָ חֲשׂוֹכָא לְנִהוֹרָא. וּבִזְזָה כְּאִלּוּ נַעֲשֶׂה שְׂתָף בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, כִּי גַם הוּא הַפֶּךָ חֲשׂוֹכָא לְנִהוֹרָא:

וְכֵן זֶה אֵינוֹ כִּי אִם בְּזִמְן שְׂרִיאָל הֵם בְּבַחֲיֵנַת אֱלֹהִים, בְּחֵינַת קִטְנוֹת הַמַּחֲיִינִי, אֲזוֹ נוֹפְלִים הַמְחַשְׁבוֹת הָרַעִים וְהַתַּאֲוֹת רַעוֹת לְאָדָם וּמְתַדְבֵּק בָּהֶם אוֹתִיּוֹת 'קָר', כְּמֵאמֶר הַכְּתוּב 'אֲשֶׁר קָרַךְ בְּדַרְךְ' וְאָמְרוּ ז"ל 'שֶׁהָקָר אוֹתָם, הֵינּוּ שֹׁנְתֵי דְבִק בָּהֶם בְּחֵינַת 'קָר' שֶׁהוּא בְּחֵינַת צְפוֹן שְׁמֵשׁם בְּאֵ הַ'קָר' בְּחֵינַת דִּין י"א, אֲזוֹ צְרִיכִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַפְּךָ הַקָּ' לְג' כִּי הֵם מְתַחַלְפִים בְּחֵלוֹף אוֹתִיּוֹת י"ב וַיַּעֲשֶׂה מִן 'קָר' 'גָּר':

כשישראל בקטנות נופלים בהם מוחשבות ותאוות בחי' קר' וצריכים להפך לגר'

וְזֶה יְהִיָּה כְּשֶׁנִּזְכָּר בְּמִהְרָה בְּיָמֵינוּ לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ, בְּזִכּוֹת ג' אַבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב שֶׁהֵן הֵם הַבֵּית דִּין צְדִק י"א, שְׁעַל יָדָם נִגְמָר הַדִּין לְהַפְּךָ הַקָּ' שֶׁהִיא הַקְּלָפָה, כְּמֵאמֶר הַזֵּהר (ח"א רנג): 'ק' זֶה כְּפוֹף בְּפָנָי אָדָם, וּבְזִכּוֹתָם יִתְהַפְּךָ הַקָּ' לְאוֹת ג', לְהִיּוֹת ג' פְּעָמִים קְדוֹשׁ, וְאֲזוֹ לֹא יִצְטָרְכוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעַבּוּדָה הַנִּ"ל לְהַפְּךָ עוֹד הַ'קָר' לְגָר, כִּי אֲזוֹ יְהִיָּה הָאוּר וְהַקְּדוּשָׁה גְדוּלָה כָּל כָּף עַד שֶׁלֹּא יְכוּלָה הַקְּלָפָה הַנִּ"ל לְהִתְקַרֵּב לְיִשְׂרָאֵל מֵרַב אוֹרָם וּקְדוּשָׁתָם י"א. וְזֶהוּ שְׂאִין מְקַבְּלִים גָּרִים לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ כְּנִ"ל, כִּי לֹא יוּכְלוּ הָאֲמוֹת הָעוֹלָם לְהִתְקַרֵּב לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּנִ"ל, וְגַם יִשְׂרָאֵל לֹא יִצְטָרְכוּ לְהַעֲבֹדָה זוֹ כְּנִ"ל:

וְגַם בְּשַׁעַת יְצִיאַת מִצְרַיִם כְּתִיב 'כִּי הוֹצִיא ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' כו"ט, פְּרוֹשׁ שֶׁהִיא הַשֵּׁם בְּמִלּוּאוֹ בְּחֵינַת גְּדֻלוֹת הַמַּחֲיִינִי וְאֲזוֹ לֹא יְכַלָּה הַקְּלָפָה לְהִתְקַרֵּב

זוכות האבות יתהפך בימות המשיח הקר' לגר' ולא יצטרכו לעבודה זו

יתרו הבין שיוכל להתקרב כשעמלק הקר לישראל ולא יצטרכו להיות בגדלות

◆ ציונים ומקורות ◆

אפרים פר' מטות ד"ה עוד ירמוז: 'הידוע מן אא"ז זללה"ה תלת אבהן הם דיינין פירוש כי אברהם מטה כלפי חסד ויצחק כלפי דין ויעקב בחיר שבאבות הוא המכריע וממוצע בין חסד ודין ונעשה בחינת רחמים'. יד. עיין ספר המפואר סוד עשר ארצות: 'שעתיד לשכון עם ישראל בזמן שיערה על בן דוד רוח חכמה ובינה שאז יקדשו ישראל ליוצרים בקדושה כמו המלאכים המשלשים לו קדושה וכו', 'קדוש קדוש קדוש'. ואז ימלא כל הארץ כבודו שיקויים מה שנאמר (זכריה יד, ט) 'והיה ה' למלך על כל הארץ'. טו. 'וישמע יתרו כהן מדין חותן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים'. טז. עיין פרי עץ חיים שער חג המצות פ"א: 'כשרצה המאציל העליון לתקן הכל ולהוציא ישראל ממצרים, הנה היו אחוזים כ"כ החיצונים בדעת זעיר אנפין וכו', ולכן הוצרך להביא גדלות גדול בזעיר אנפין, ומוחין עליונים

ט. עיין עץ חיים שער מוחין דקטנות פ"א: 'מוחין דגדלות הם הויות, ומוחין דקטנות שהם עיבור ויניקה הם אלהים'. י. עיין זוה"ק ח"א ב: 'ק' ר' אתון דאתחזיא על סטרא בישא אינון'. וע"ע קהילת יעקב ערך קר: 'קר' גימטריא 'אלהים' במילוי יודין. גם גימטריא 'פחד יצחק', שמשם שורש כל הדינין. גם קר ר"ת 'קטנות ראשון' שבבחינה זו נאחזין כח הדינין כנודע'. יא. עיין זוה"ק ח"ב כד. 'צפון איהו קר וכו', נפיק אשא מצפון וכו'. ועיין עמק המלך שער עולם הבריאה פי"ז: 'כמו שכתב רשב"י באש שבצפון הוא קר ביותר, והוא ראוי להיות רחמים, ובא יסוד האש שהוא דין, ונתייחד בו, כדי למזג קרירותו'. יב. ראה רש"י ויקרא יט, טז: 'האותיות שמוצאיהם ממקום אחד מתחלפות זו בזו, בי"ת בפ"א ובוי"ו, גימ"ל בכ"ף וקו"ף'. יג. עיין זוה"ק ח"ב קיא. 'בית דין בג', בית דין שכינתא, בג' לקבל תלת אבהן'. וע"ע ח"א רכז. וע"ע דגל מחנה